

BACHELOROPPGAVE

Omsorgssvikt hos barn i barnehagen

Care failure for kids in kindergarten

Kandidatnummer: 544 & 775

Bachelor i barnehagelærerutdanning

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Program for Bachelor i barnehagelærerutdanning

Veileder: Jannice Eikefet Berland

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 13 813

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. *Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.*

Nøkkelord: omsorgssvikt, kunnskap og kompetanse, samarbeid, plikt, vanskjøtsel, bekymring

Key words: Care failure, knowledge and competence, cooperation, duties, neglect and worry/concern

Abstract

We must dare to face the care failure that occur in kindergartens, because it does. However, do kindergarten employees have enough knowledge and competence to know what to do when a situation seems suspicious? And do they know that they are obligated to report it? In the Framework Plan for Kindergartens (2017) it states that “the staff must have a conscious relationship with the fact that children may be exposed to care failure, violence and sexual abuse, and know how this can be prevented and detected”. To answer our problem, we have used a qualitative method and interviewed three educational leaders from kindergarten and one from the child welfare service. We have investigated how the cooperation between the kindergarten and the child welfare service work, and what challenges may arise. Our findings show that kindergarten employees need more knowledge and competence to dare to surpass the threshold to report to the child welfare service. Which in result, the child welfare service must be more visible and inform what tasks and responsibilities they have, as well as what offers are available for the kindergarten employees.

Du som voksen i barnehagen møter meg nesten hver eneste dag fra jeg er veldig liten. Du kan være den ene jeg velger å fortelle det til. Du kan gi meg trygghet, tillit og kanskje til og med litt av den kjærligheten jeg ikke får hjemme. Du kan være den som endrer livet mitt, til det bedre. Den ene som hører meg og som gjør at jeg slipper å fortsette å leve med omsorgssvikt i hjemmet.

- Skrevet av studentene

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema	6
1.2 Problemstilling	7
1.3 Oppbygging av oppgaven	8
1.4 Tabell	8
1.5 Lovverket om omsorgssvikt	9
1.6 Forholdet mellom taushetsplikt, opplysnings- og meldeplikt	10
1.6.1 Taushetsplikt	10
1.6.2 Opplysnings - og meldeplikt	10
2. Teoretisk forankring	11
2.1 Fra magesfølelse til bekymring	11
2.2 Omsorg	11
2.3 Hva er omsorgssvikt?	12
2.4 Vanskjøtsel	12
2.5 Bekymring	12
2.6 Tilknytning	13
2.8 Samarbeid	16
2.8.1 Foreldresamarbeid	16
2.8.2 Barnevernsamarbeid	17
2.8.3 Barnehagen og barnevernets rolle og ansvar overfor hverandre	18
2.8.4 Saksforløp	18
3. Metode	19
3.1 Valg av metode	19
3.2 Intervju som metode	19
3.3 Valg av informanter	21
3.4 Etikk, retningslinjer og personvern	21
3.5 Metodekritikk og mulige feilkilder	22
3.5.1 Reliabilitet og validitet	23
3.6 Analyse	23
4. Funn	25
4.1 Kunnskap og kompetanse hos personalet	25
4.1.1 Signaler	25
4.1.2 Bekymring	26
4.1.3 Personalets kompetanse	26
4.2 Samarbeid med foreldre og barneverntjenesten	27
5. Drøfting	30
5.1 Kunnskap og kompetanse hos personalet	30
5.1.1 Kunnskap om omsorgssvikt og barn signaler	30
5.1.2 Bekymring	33

<i>5.2 Samarbeid</i>	34
5.2.1 Foreldresamarbeid	35
5.2.2 Barnevernsamarbeid	37
6. Avslutning	39
Litteraturliste	42
VEDLEGG 1 – godkjenning fra NSD	44
Vedlegg 2 - Informasjonsskriv og forespørsel om deltakelse og intervju	45
Vedlegg 3 – Samtykkeskjema	47
Vedlegg 4 – Intervjuguide til pedagogisk leder i barnehage	48
Vedlegg 5 – Intervjuguide til barneverntjenesten	50
Oversikt over brukte tabeller og figurer	
Tabell 1: Bekymringsmeldinger til barnevernet	s. 9
Figur 1: Bekymringsplan	s. 13
Figur 2: Tilknytningssirkel	s. 15

1. Innledning

“Du må bevare nysgjerrigheten, lekenheten, humoren og kjærligheten til barna. Spesielt de barna det kan være vanskelig å bli glad i, eller i det hele tatt å like - for de trenger det aller mest” (Haug, 2019, s. 12-13). Barnehagelærer er et viktig yrke, med et enormt ansvar om å ta vare på barn. Det er helt essensielt at barnehageansatte handler ved mistanke om et barns omsorgssituasjon. Dersom barnehagen ikke melder ifra til barnevernet ved bekymring, forhindrer man ikke at flere barn utsettes for risiko- og omsorgssviktsituasjoner.

Omsorgssvikt er et tema man aldri blir ferdig å diskutere. Som ansatt i barnehagen blir man aldri utlært på dette området. Barnehageansatte har unike muligheter til å gripe inn tidlig for å hjelpe barn som opplever omsorgssvikt i hjemmet. Videre følger det et stort ansvar for å ivareta barns omsorg og trygghet. Ifølge barnehageloven § 46, er ansatte i barnehagen pliktig til å melde ifra til barneverntjenesten dersom det er grunn til å tro at barn blir utsatt for omsorgssvikt. Personalet i barnehagen må med andre ord forholde seg til opplysningsplikten og det ansvaret som ligger i det, uansett hvor ubehagelig og vanskelig det kan være. I denne bacheloroppgaven undersøker vi pedagogiske ledere sin kunnskap om omsorgssvikt og hvordan samarbeidet med barnevernet fungerer. I oppgaven viser vi hva som skjer i prosessen fra det øyeblikket pedagogiske ledere har en mistanke om omsorgssvikt hos et barn, til at barnehagen samarbeider med barnevernet. Omsorgssvikt rommer mye, derfor har vi avgrenset oppgaven med hovedfokus på vanskjøtsel. For å samle empirisk data til denne oppgaven er det brukt en kvalitativ forskningsmetode, hvor tre pedagogiske ledere og en representant fra barneverntjenesten er intervjuet. Gjennom en kvalitativ forskningsmetode fremmes informantenes erfaringer, opplevelser og meninger rundt arbeidet med omsorgssvikt og samarbeid. Videre vil forskningen belyse tema fra barnehagens perspektiv og barnevernets perspektiv.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Omsorgssvikt er et viktig tema for barnehageansatte. En av oss har selv vokst opp med omsorgssvikt i hjemmet og vet veldig godt hvordan det er å være barn som ikke blir sett, hørt eller tatt på alvor. Studenten har selv følt på kroppen hvordan det er å vokse opp i en belastende omsorgssituasjon, samt hvilke konsekvenser dette kan få. Bacheloroppgavens tema er med andre ord både faglig og personlig motivert. Samlet danner dette grunnlaget for valg av tema i bacheloroppgaven. Som barnehagelærer har man et stort ansvar for å ivareta barns

omsorg og trygghet. Ifølge Rammeplanen (2017) skal personalet “ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, og vite hvordan dette kan forebygges og oppdages”. Vi mener at gjennom vårt treårige utdanningsforløp i barnehagelærerutdanningen ikke har fått tilstrekkelig undervisning og kunnskap om omsorgssvikt og samarbeid med eksterne instanser, samt lovverket knyttet til dette tema. Mange barnehageansatte har ikke god nok kompetanse til å avdekke vold og handle ved mistanke, eller kunnskap til å snakke med barn om disse vanskelige temaene (Haug, 2019, s. 45). Norske myndigheter har av den grunn et uttalt mål om å styrke kunnskapen om forebygging og tidlig innsats i alle relevante profesjonsutdanninger (Haug, 2019, s. 45). Gjennom vår profesjonsutdannelse har vi dessverre ikke et inntrykk av at dette er et satsningsområde hos myndighetene.

Vår hjertesak er å være en trygg voksen med kunnskap og kompetanse til å kunne hjelpe barn som vokser opp i en vanskelig livssituasjon. Vi ønsker å utvide kunnskapen om hvordan barnehageansatte kan samarbeide bedre med barnevernet om disse barna. Begrepet omsorgssvikt er stort og innebærer mange former for svikt i omsorgen. For å spisse oppgaven har vi valgt å fordype oss i vanskjøtsel. Vanskjøtsel regnes som den vanligste formen for omsorgssvikt, som påvirker barnets utvikling på mange områder, men kan oppfattes som mindre dramatisk. Denne formen for omsorgssvikt er vanskelig å oppdage da det ofte er karakterisert ved fravær av atferd, noe man gjerne ikke kan se (Killén, 2009, s. 34). Vi vil påpeke at det selvsagt ikke finnes noen vanntette grenser mellom de ulike formene for omsorgssvikt. Med det menes at barn gjerne opplever flere former for svikt i omsorgen samtidig. For noen kan dette bety at de opplever psykisk vold og manglende hverdagslige behov, som senere utvikler seg til fysisk vold og/eller overgrep. Det vil derfor være naturlig for oppgavens tema at vi kommer innpå flere av disse aspektene.

1.2 Problemstilling

Ut fra tematikken har vi kommet fram til følgende problemstilling:

“Hvordan går pedagogisk leder fra å ha en mistanke om omsorgssvikt hos et barn, til å samarbeide med barnevernet?”

Problemstillingen handlet opprinnelig om barnehageansatte, men ble senere endret til pedagogiske ledere, slik at problemstillingen gjenspeiler barnehageinformantene. Vi ønsker

likevel å fremheve at god kunnskap og kompetanse innen dette tema er viktig for hele personalet i barnehagen. Bacheloroppgaven vil derfor bære preg av at vi ønsker å bevisstgjøre hvor viktig det er at **alle** barnehageansatte har kunnskap om dette tema, uavhengig av stillingstittel.

1.3 Oppbygging av oppgaven

Vi har valgt å dele bacheloroppgaven inn i 6 deler: innledning, teoretisk forankring, metode, funn, drøfting og avslutning. I kapittel 1 har vi gjort rede for valg av tema, samt bakgrunn for valg av tema og presentert oppgavens problemstilling. Videre vil vi vise til konkrete tall som viser oversikt over bekymringsmeldinger sendt til barnevernet, lovverket og forholdet mellom taushetsplikt, opplysnings- og meldeplikt. Kapittel 2 vil bestå av teoretisk forankring med relevans til forskningsrapporten, samt definisjon av sentrale begreper. I kapittel 3 vises hvilke metode vi har brukt for innhenting av datamateriale, etikk, mulig feilkilder og analyse. I kapittel 4 vil vi presentere våre funn, før vi i kapittel 5 vil vi drøfte det innsamlede datamaterialet opp mot relevant teori. Avslutningsvis oppsummerer vi oppgaven, og svarer på problemstillingen i kapittel 6.

1.4 Tabell

Vi har laget en tabell som viser oversikt over bekymringsmeldinger som ble sendt til barneverntjenesten i 2019 og 2020. Tallene er hentet fra Statistisk sentralbyrå, og viser at i løpet av de to årene kom det inn ca. 30 000 bekymringsmeldinger på barn i barnehagealder. Slik det kommer frem i tabellen under, er det totale antallet bekymringsmeldinger sendt fra barnehage svært lavt. Kun 3960 av 30 143 meldinger er meldt inn av barnehager. Med tanke på hvor mye av hverdagen barn tilbringer sammen med personalet i barnehagen i løpet av de første fem-seks årene av livet sitt, synes vi disse tallene er skremmende lave. Samtidig stiller vi spørsmålsteget ved om disse tallene kan være påvirket av koronapandemien som har herjet i verden. Det *kan* muligens være en av årsakene til at barneverntjenesten har mottatt økt antall bekymringsmeldinger fra privatpersoner (Dyrhaug, 2021).

Oversikt over bekymringsmeldinger sendt til barnevernet i 2019 og 2020

	2019	2020
Totalt antall bekymringsmeldinger (0-5 år)	15 324	14 819
0-2 år	6 292	5 969
3-5 år	9 032	8 850
Bekymringsmeldinger sendt fra barnehage		
0-2 år	254	239
3-5 år	1 785	1 682

Tabell 1: Bekymringsmeldinger til barnevernet. (SSB, 2019-2020).

1.5 Lovverket om omsorgssvikt

I FNs konvensjon om barns rettigheter står det at “Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner”. Videre heter det at “alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn” (FNs barnekonvensjon, 1989, s. 9). I barnevernloven § 1-1, heter det at barneverntjenestens hovedoppgaver er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Videre skal loven bidra til at barna blir møtt med trygghet, kjærlighet, forståelse, gode og trygge oppvekstvilkår. Barnehageloven er det overordnede lovverket som alle barnehager skal følge. Det er lovfestet at alle ansatte i barnehage er pliktig til å melde ifra til barneverntjenesten dersom det er grunn til å tro at barn blir utsatt for ulik grad av omsorgssvikt, jf barnehageloven § 46. Rammeplan for barnehagen skal bygge på barnehageloven og internasjonale konvensjoner, slik som FNs barnekonvensjon. Rammeplanen (2017) hevder at personalet i barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep, samt hvordan dette kan forebygges og oppdages.

1.6 Forholdet mellom taushetsplikt, opplysnings- og meldeplikt

1.6.1 Taushetsplikt

Alle som arbeider i barnehage har taushetsplikt ifølge forvaltningsloven, barnehageloven og opplæringsloven. Barnehageansattes taushetsplikt reguleres i barnehageloven § 21, som henviser til reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13f. Taushetsplikten handler om å beskytte og bevare opplysningene til den eller dem det gjelder, og ses på som en gode i rettssamfunnet. For barnehageansatte innebærer dette å ikke fortelle eller avsløre barna og foreldre sine identiteter og opplysninger. Taushetsplikten er også gjeldende etter arbeidstid og etter vedkommende har sluttet i arbeidet (Barnevernloven, § 6-7).

1.6.2 Opplysnings - og meldeplikt

Meldeplikt er et juridisk ansvar om å melde inn alvorlig bekymring til barneverntjenesten (Bufdir, 2019). Alle som arbeider i barnehage har opplysningsplikt ved mistanke om at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt. Opplysnings- og meldeplikten går foran barnehageansattes lovbestemte taushetsplikt. Allerede i tittelen på lovbestemmelsene ser man at dette er en *plikt*. Opplysningsplikten i barnehageloven § 46 lyder slik:

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barneverntjenesten uten ugrunnet opphold

a) når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,

b) når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling, eller at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring.

2. Teoretisk forankring

I dette kapitlet presenteres et avgrenset utvalg av teori som denne forskningsoppgaven bygger på. Videre defineres sentrale begreper, herunder omsorgssvikt, vanskjøtsel, observasjon og dokumentasjon og bekymring. Deretter fremlegges relevant teori om foreldresamarbeid og barnevernsamarbeid, barnehagen og barnevernets rolle og ansvar overfor hverandre, samt saksforløp ved bekymring og tilknytningsteori.

2.1 Fra magesfølelse til bekymring

Personalet i barnehagen møter barna nesten hver dag, og er ofte de første som bekymrer seg for om barn befinner seg i en omsorgssviktsituasjon. Gjennom utdanning og praksis skal barnehagelærere tilegne seg ferdigheter i å observere barn, samt gode kunnskaper om barns utvikling. Bekymring for et barn starter ofte med at personalet har en “magesfølelse” på at noe ikke stemmer. For at barnehagepersonalet skal kunne bistå barna på best mulig måte, krever dette evne til å begrepsfeste denne følelsen og kunnskap om barns opplevelse av ulike risiko- og omsorgssviktsituasjoner og traumer (Killén, 2017, s. 15). Pedagoger har en unik mulighet til å observere hvordan barn fremstår i ulike situasjoner, samt observere barns atferd i forhold til andre barn og voksne i hverdagslige situasjoner (Claussen, 2010, s. 18). Med andre ord har pedagoger rikelig anledning til å observere barns utvikling, hygiene, sosial kompetanse, konsentrasjonsevne, frustrasjonstoleranse og emosjonelle fungering og så videre (Claussen, 2010, s. 18). Ingen barnehageansatte ønsker at barn skal ha det vondt og vanskelig hjemme, men man må være bevisst på at barn utsettes for omsorgssvikt. Det er først da man kan oppdage det. For at barnehagen skal kunne oppdage og hjelpe utsatte barna, må personalet være i stand til å lese de signalene barn sender ut når de befinner seg i en omsorgssviktsituasjon (Killén, 2017, s. 16). Slik som Inga Marte Thorkildsen (2015, s. 11) beskriver, må du være i stand til å se barnet du har i barnehagen, barnet du er nabo til, idrettsleder for eller bestemor til. For når barnet forsøker å fortelle deg at det blir mishandlet, misbrukt eller vanskjøttet, må du tro at slikt kan skje med barn i dette trygge lille landet vårt. For hvis du ikke tror på at slikt kan skje, ser du det heller ikke, selv ikke når barnet står rett framfor deg.

2.2 Omsorg

Omsorg er et begrep som rommer mye og som i hovedsak handler om å ta vare på og hjelpe de som trenger det. Ifølge Haug (2019, s. 59), anses omsorg som “en grunnrettighet fordi det

bygger på verdier som anses som nødvendige for et verdig liv i et demokratisk samfunn”.

2.3 Hva er omsorgssvikt?

Bufdir (2021) forklarer begreper slik: “Omsorgssvikt er når barnet ikke får dekket fysiske, psykiske eller følelsesmessige behov på en god måte”. Kari Killén (2009, s. 33) legger fram at man kan skille mellom fire former for omsorgssvikt; “1) barn som blir utsatt for vanskjøtsel, 2) barn som blir utsatt for fysiske overgrep, 3) barn som blir utsatt for psykiske overgrep og 4) barn som blir utsatt for seksuelle overgrep”.

2.4 Vanskjøtsel

Inge Nordhaug (2018, s. 23) forklarer vanskjøtsel som et samlebegrep der barns behov for stell, mat og omsorg ikke blir tilfredsstilt. For de minste barna vil dette kunne innebære at foreldrene skifter bleie og gir mat når det passer foreldrene fremfor når barnet har behov for det. Årsaken kan være at foreldrene ikke evner eller orker å lese barnets behov. Dersom bakgrunnen for vanskjøtsel skyldes akutte hendelser i foreldrenes liv, kan tiltak og innsats være løsningen. Barn som blir utsatt for vanskjøtsel over lengre tid, kalles kronisk vanskjøtsel (Nordhaug, 2018, s. 23). Kronisk vanskjøtsel vil få store konsekvenser og skader for barnet. I likhet med at vanskjøtsel er vanskelig å oppdage, er psykisk overgrep kanskje den vanskeligste definerbare formen for omsorgssvikt. Psykisk overgrep kan ”kort defineres som en kronisk holdning eller handling hos foreldre eller annen omsorgsgiver, som er ødeleggende for eller hindrer utviklingen av et positivt selvbilde hos barnet” (Killén, 2017, s. 69). Det handler om at barn lever med kronisk bekymring og frykt. John Bowlby hevder at ”Det mest alvorlige psykiske overgrep en kan utsette et barn for, er trussel om tap av tilknytningspersonen” (Killén, 2017, s. 69).

2.5 Bekymring

Bekymring eller uro kan være en følelse som kommer over tid eller som oppstår brått når noe skjer (Nordhaug, 2018, s. 68). Realistisk bekymring er viktig for videre utvikling og problemløsning. Jo bedre “bekymringsarbeidet” er gjort på forhånd, desto bedre vil en kunne håndtere de situasjonene en har engstet oss for. På den måten kan man komme i beredskap og få kontakt med egne følelser, se situasjonen mer realistisk og bli løsningsorientert (Killén, 2010, s. 242). Dersom magefølelsen tilsier at det er grunn til uro eller bekymring skal en dele det med sin nærmeste leder. Prosessen fra tidlig uro til at det har utviklet seg til en bekymring

man skal gjøre noe med, består av flere faser: observasjon, konsultasjon og samtale med leder og barn (Nordhaug, 2018, s. 69). Slik det kommer frem i figur 1, finnes det tydelige retningslinjer for hvordan man skal gå frem ved bekymring. Når man har tilstrekkelig dokumentasjon, skal man ut ifra alvorlighetsgraden av bekymringssaken, enten arrangere foreldresamtale eller kontakte barnevernet.

Figur 1: Bekymringsplan (Nordhaug, 2018, s. 68).

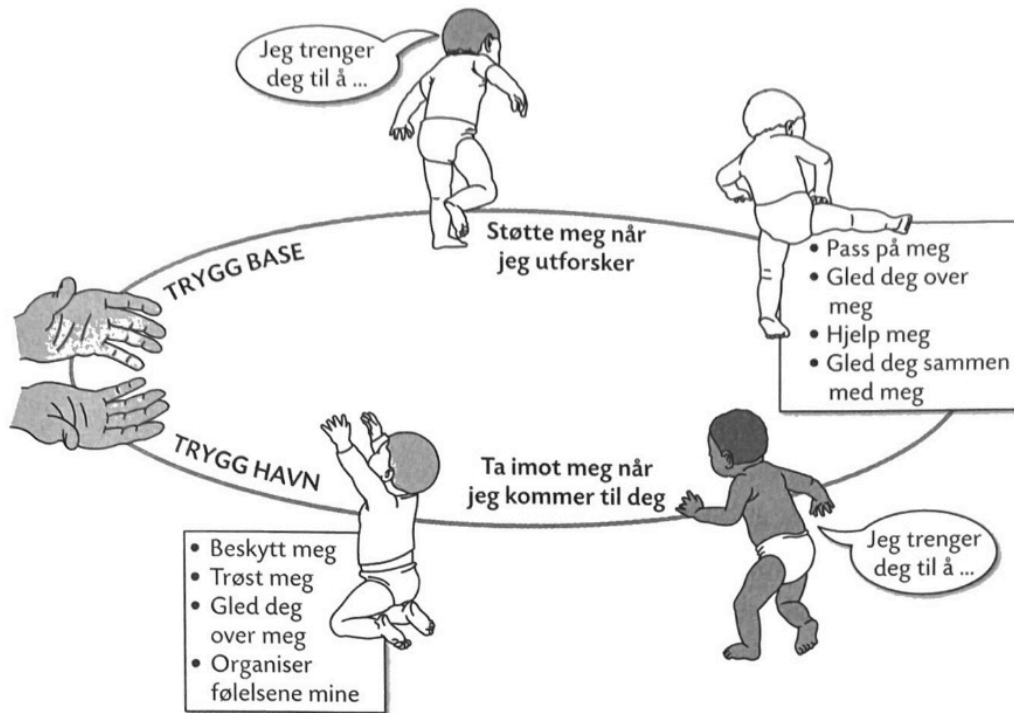
2.6 Tilknytning

Fenomenet tilknytning handler om det emosjonelle båndet barn etablerer til sine omsorgspersoner (Drugli, 2017, s. 43). John Bowlby hevder at alle barn knytter seg til sine foreldre uansett kvaliteten på samspillet mellom dem. Vi kan si at det er universelt å utvikle tilknytningsforhold til de nære omsorgspersonene, men kvaliteten på tilknytningsforholdet er individuelt (Abrahamsen, 2015, s. 52). Tilknytning starter allerede i spedbarns fasen og følger oss livet ut. Alle barn knytter seg til omsorgspersonene sine, for å overleve. Barn knytter seg til omsorgspersonene på ulike måter, som vil si at noen barn utvikler en trygg tilknytning, mens andre utvikler en utrygg tilknytning (Killén, 2017, s. 35). “Barn med trygg tilknytning har opplevd sensitive, følelsesmessig forutsigbare, tilgjengelige foreldre som har vært i stand til å tolke deres signaler, leve seg inn i deres opplevelser, respondere og engasjere seg i dem med glede” (Killén, 2017, s. 37). Barn med utrygg tilknytning derimot opplever ikke at foreldrene er følelsesmessig tilgjengelige og sensitive overfor deres behov. I forlengelse av utrygg tilknytning kan barn utvikle ambivalent tilknytning eller desorganisert tilknytning (Killén, 2017, s. 39 og 42).

Helt fra starten av er barn avhengig av å kjenne på trygghet i en relasjon, og ut fra denne relasjonen gå ut i verden og undersøke og utforske (Nordhaug, 2018, s. 15).

Tilknytningsatferd handler om en balanse mellom det å være nær omsorgspersonen og det å utforske verden. Når denne tilknytningen er etablert vil barnet aktivt søkte til omsorgspersonen som en *trygg havn*, i de situasjoner der barnet opplever noe som er krevende eller skremmende. Videre vil tilknytningspersonen også fungere som en *trygg base*, i barnets utforskning og lek (Drugli, 2017, s. 44). Tilknytning spiller derfor en viktig rolle for barns videre utvikling på alle områder. Når barn møter trygge voksne som ser og forstår dem, lærer de at det finnes voksne som de kan stole på og knytte seg til. Når de møter voksne som blir glad i dem, lærer de at kjærligheten også er for dem. De lærer å bli glad i seg selv (Haug, 2019, s. 12).

Tilknytning er en form for selvopplevelse som blir regulert av følelser overfor andre, samt fysisk nærhet, trygghet og gjensidig opplevelse mellom seg selv og andre. Regulering av følelser er dermed nært knyttet til tilknytningsprosessen. En trygg tilknytning vil bidra til å utvikle barns evne til å regulere følelsene sine. Et barn som har utrygg tilknytning vil derimot ha vanskeligheter med å regulere følelsene sine (Killén, 2017, s. 35-36). Alle barn har behov for tilknytning, ikke bare til foreldre, men også til andre viktige omsorgspersoner, slik som blant annet barnehagepersonalet. Som ansatt i barnehagen skal man kunne gi alle barn god omsorg, trøst og trygghet (Killén, 2017, s. 18). Barnehagepersonalet kjenner barna godt, i enkelte tilfeller bedre enn foreldrene selv. Mange barn tilbringer mer tid med personalet i barnehagen enn med foreldrene sine og for noen barn er personalet enda viktigere enn for andre. Dette gjelder barn som befinner seg i en vanskelig livssituasjon og i ulike risiko- og omsorgssviktsituasjoner (Killén, 2017, s. 19). Selv om barnehagepersonalet kan observere barns evne til å regulere følelsene sine, og har mange muligheter til å observere barnets relasjon til foreldrene, har personalet ikke kunnskap og kompetanse til å konstatere om barnet har utviklet utrygg tilknytning. Circle of security (figur 2) er utviklet for omsorgspersoner og fagpersoner, som viser hvordan man kan forstå barns behov og barnas signaler, samt hvordan man skal møte disse behovene på best mulig måte. Den øverste delen av tilknytningssirkelen representerer et barns behov når det utforsker, og den nederste delen representerer barnets behov når tilknytningsatferden er aktivert (Powell et al. 2015, s. 53). Circle of security er et visuelt bilde på John Bowlby sin tilknytningsteori. Oppfinnere av denne tilknytningssirkelen er Robert Marvin, Glen Cooper, Kent Hoffman og Bert Powell (Powell et al. 2015, s. 16).

Figur 2: Circle of Security (Powell et al. 2015, s. 47).

2.7 Observasjon og dokumentasjon

Evne til å observere og analysere barn er nødvendig for å kunne skille det vesentlige fra det uvesentlige, og er dermed en viktig forutsetning for god pedagogisk praksis. Observasjon er et redskap personalet kan bruke i ulike situasjoner i barnehagen (Gunnestad, 2019, s. 76). Ifølge Kari Killén (2009, s. 339) gir observasjon "et mer pålitelig materiale om atferd og samspill enn det vi får gjennom redigerte og ofte tildekkende utsagn fra foreldrene når de beskriver situasjonen". Ved å observere og dokumentere barns utvikling, atferd og samspill med andre kan man oppdage tegn til omsorgssvikt. "I barnehagen observerer og registrerer man på en systematisk måte hva man ser og hører i en avgrenset situasjon eller hendelse, for deretter å skrive det ned" (Haug, 2019, s. 193). Gjennom observasjon kan man dokumentere dersom noe som gjentar seg, som blant annet om barnet er preget av dårlig stell og pleie, dårlig tannhygiene eller uegnet påkledning. Dokumentasjon kan være i form av skriftlige nedtegnelser, tegninger, fotografier og video. Arve Gunnestad (2019, s. 151) definerer pedagogisk dokumentasjon slik "Pedagogisk dokumentasjon innebærer at dokumentasjonen blir brukt til refleksjon over en handling eller et forløp".

2.8 Samarbeid

2.8.1 Foreldresamarbeid

Det fremheves i både Barnehageloven §1 og Rammeplanen (2017) at barnehagen skal legge til rette for et nært samarbeid med hjemmet. For å kunne samarbeide for barnets beste, er det svært viktig å ha et godt foreldresamarbeid i barnehagen. I Rammeplanen (2017) står det at barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeid og god dialog med foreldrene.

Foreldresamarbeid skal foregå på individnivå og på gruppenivå, gjennom foreldreråd og samarbeidsutvalg. Ulike faktorer som kan fremme et godt samarbeid, er å ta jevnlig kontakt og fokusere på positive hendelser, god informasjonsflyt og likeverd mellom foreldre og barnehageansatt. Slik Vibeke Glaser (2018, s. 130) skriver ved "å bygge relasjoner i fredstid" kan man på denne måten sikre et godt samarbeid, som kan være et nyttig grunnlag den dagen man må ta opp noe med foreldrene som er vanskelig eller bekymringsfullt.

"Foreldresamarbeid er av særlig stor betydning for barn som vokser opp med ulike risikobelastninger. Men det er også slik at foreldresamarbeidet er vanskeligst å få til under disse betingelsene" (Drugli og Onsøien, 2019, s. 15).

Bekymringens innhold og alvorlighetsgrad avgjør om barnehageansatte skal dele bekymringen med barnets foresatte. Dersom det er mistanke om vold og seksuelle overgrep skal man ikke kontakte foreldrene, men melde direkte til barnevernet (Barnehageloven, § 46). Det er viktig at foreldre har tillit til at profesjonelle behandler dem og saken deres på en forsvarlig måte og i tråd med gjeldende regler. Dersom det er mistanke om vanskjøtsel, skal man snakke med og veilede barnets foreldre på best mulig måte. Dersom forholdene ikke endrer seg, skal pedagogisk leder ha en foreldresamtale der man uttrykker sin bekymring, og meddele at barnehagen er pliktig til å melde ifra til barnevernet. I bekymringsprosessen er det spesielt viktig å kommunisere og ha et godt samarbeid med foreldre. Foreldre håndterer ulike situasjoner forskjellig og man kan derfor møte ulike reaksjoner. Noen kan håndtere situasjonen på en forståelsesfull måte, mens andre kan håndtere det med sinne og raseri. Det er alltid den profesjonelle som har hovedansvar for at samarbeidet fungerer, til tross for at samarbeidsrelasjonen påvirkes av både foreldre og den profesjonelle (Drugli & Onsøien, 2019, s. 13). Videre er det viktig med åpenhet og toveiskommunikasjon, slik at foreldre opplever seg sett og hørt, og kan da kjenne seg betydningsfulle.

Nordhaug (2018, s. 74) bruker begrepene rød og grønn sone. Grønn sone omhandler all bekymring for barn og unge, og den plikten man har til å drøfte bekymringen med foreldre. Det finnes ingen god grunn til at pedagogisk leder ikke skal drøfte sin bekymring eller endringer man ser hos barnet. "Det eneste avviket fra dette er om barn kan komme til skade ved at det blir gjort" (Nordhaug, 2018, s. 74). Rød sone handler om saker der en ikke skal drøfte bekymringen med foreldre. Når symboler er rødt, skal saken meldes direkte til barneverntjenesten. I slike situasjoner kan alle familiemedlemmer komme til skade dersom krisen ikke håndteres riktig. Derfor er det viktig å gi barnevernet ansvaret for vurdering av saken og hvordan foreldre skal bli informert (Nordhaug, 2018, s.78).

2.8.2 Barnevernsamarbeid

I barnehagen er det svært viktig å ha et tett samarbeid med barnevernet. Godt samarbeid vil senke terskelen, og gjøre det lettere ta kontakt hvis man er usikker på en sak, samt å melde ifra om en eventuell bekymrings sak. «Når barnehagen og barnevernet møtes for å samarbeide, har profesjonene et felles mål: å hjelpe barnet og foreldrene til å få det bedre» (Haug, 2019, s. 261). I likhet med foreldresamarbeid, er tillit svært viktig når det kommer til samarbeid med barnevernet. "Det innebærer respekt for hverandres arbeid og ydmykhet knyttet til at forståelsen av problemkomplekset kan være ulik fra profesjon til profesjon, fra etat til etat" (Haug, 2019, s. 262). Når man har meldt inn en bekymringsmelding til barnevernet er dette starten på et samarbeidet mellom melder og barnevernet. Når barnevernet mottar meldingen blir den registrert, og barnevernet gjør vurderinger om de trenger mer informasjon, om den går videre til undersøkelse og tiltak eller henlagt. Barnevernet er pliktig til å gi tilbakemelding til barnehagen om at meldingen er mottatt og om saken er henlagt eller går videre til tiltak. Men barnevernet er ikke pliktig til å oppgi noen opplysninger om hvilke tiltak som er eller kan bli iverksatt med mindre det foreligger samtykke fra foreldrene (Haug, 2019, s. 273). Ifølge barnevernloven § 6-7a kan barneverntjenesten likevel gi tilbakemelding til melder dersom det er nødvendig at melder får kjennskap til dette av hensyn til videre oppfølging av barnet. Når et barn i barnehagen får hjelpetiltak skal barneverntjenesten følge opp med tiltaksplan. En tiltaksplan skal tydeliggjøre hva som er barnets særlige behov, og på hvilken måte disse skal imøtekommes slik at tiltaket faktisk bidrar til å bedre barnets situasjon (Haug, 2019, s. 277).

2.8.3 Barnehagen og barnevernets rolle og ansvar overfor hverandre

Barnehagen og barneverntjenesten skal sammen arbeide for barnets beste. Alle ansatte i barnehage har en lovfestet plikt til å være oppmerksom på og melde ifra til barnevernet dersom det er grunn til å tro at barnet opplever forhold som kan være skadelig, jf.

barnehageloven § 46. Foreldrene har hovedansvaret for barnets oppvekst og omsorg, mens barneverntjenesten har det faglige og formelle ansvaret for barns omsorgssituasjon.

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge, som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt bidra til at de blir møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse og gode og trygge oppvekstvillkår, jf.

barnevernloven § 1-1. Barnevernet har altså det formelle ansvaret for undersøkelsen ved mistanke om omsorgssvikt, mens barnehageansatte har et faglig-etisk ansvar for å se barnet, prøve å forstå, samt bidra med observasjoner og sikre barnet god nok omsorg og hjelp (Killén, 2017, s. 201).

2.8.4 Saksforløp

Når en barnehageansatt har en mistanke om at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, må man først vurdere alvorlighetsgraden. Ved alvorlige omsorgssviktsituasjoner er det svært viktig å ha gode rutiner og beredskapsplaner. Tydelige prosedyrer og planer bidrar med å trygge personalet til å håndtere vanskelig situasjoner på best mulig måte. I tillegg til å sikre at barn som trenger hjelp får det (Haug, 2019, s. 126). Hvis man er bekymret for om et barn blir utsatt for omsorgssvikt, men er usikker om det er alvorlig nok til å melde til barnevernet, kan man kontakte barnevernet og drøfte saken anonymt. Barnevernet kan veilede og gi råd om hvordan barnehagen skal gå frem og om saken skal meldes til barnevernet. Å diskutere saken med daglig leder kan hjelpe og støtte saken, slik at man slipper å stå alene i situasjonen. Dersom bekymringen omhandler vannskjøtsel, og barnehagen har dokumentert observasjoner som styrker mistanken på omsorgssvikt, skal man diskutere bekymringen med foreldrene. Her kan barnehagen veilede foreldrene i hvordan de kan forbedre forholdene. Dersom forholdene ikke endrer seg i positiv retning, skal barnehagen informere foreldrene om at barnevernet vil bli varslet. Gode observasjoner vil være et nyttig verktøy for å gi konkrete beskrivelser, som kan gjøre det lettere for foreldre å forholde seg til saken, uavhengig av om de kjenner det igjen eller ikke (Drugli & Onsøien, 2019, s. 49). Dersom det er besluttet at barnehagen skal melde ifra til barnevernet, skal bekymringsmeldingen behandles senest innen en uke etter de har mottatt meldingen, jf. barnevernloven § 2-1. Tilbakemelding skal gis fra barnevernet innen tre uker etter at meldingen ble mottatt, jf. barnevernloven § 6-7.

3. Metode

Ifølge Bergsland og Jæger (2016, s. 66) er vitenskapelig metode framgangsmåter eller “teknikker” for å gi svar på ulike typer forskningsspørsmål. Med andre ord innebærer dette hvilke framgangsmåter man velger å ta i bruk for å innhente relevant kunnskap og informasjon. Det finnes to typer forskningsmetoder: kvalitativ og kvantitativ. I denne forskningsoppgaven har vi valgt å ta i bruk kvalitativ metode. Bergsland og Jæger (2016, s. 66) forklarer metoden slik: Kvalitativ metode går mer i dybden og vektlegger betydning, som for eksempel intervju som vi har valgt å bruke i denne forskningsrapporten.

3.1 Valg av metode

Gjennom en kvalitativ forskningsmetode har vi innhentet forskningens empiri. Tre pedagogiske ledere fra barnehage og en ansatt i barnevernstjenesten er intervjuet. En kvalitativ metode har fokus på studier av et fåtall av individer eller institusjoner. I dette forskningsprosjektet har det vært viktig for oss at informantene våre skulle føle seg ivaretatt under intervjuene. Vi ønsket at intervjuene skulle være preget av at vi som intervjuere var mentalt til stede og ga informantene vår full oppmerksomhet. For at vi skulle få dette til, samt sikre at vi fikk med oss alt under intervjuene valgte vi å ta i bruk lydopptaker. Alt av data brukt i denne oppgaven har blitt anonymisert og lydopptaket blir slettet når sensur av bacheloren er satt. Denne kvalitative forskningsmetoden vil gi oss mer utfyllende svar fra færre informanter. Årsaken til at vi har valgt å supplere oppgaven med intervju fra barneverntjenesten er for å få et innblikk i barnevernet sitt perspektiv på samarbeidet mellom barnehagene og barnevernet. Intervjuformen vi tok utgangspunkt i, var et semistrukturert intervju, som vil si et intervju der forskerne har fokus på et tema som de har bestemt på forhånd, slik som i vårt tilfelle er omsorgssvikt (Dalen, 2011, s. 26). Når vi utarbeidet intervjuguiden, la vekt på å knytte spørsmålene til problemstillingen vår. Vi strukturerte intervjuguiden i fire kategorier, hvor vi startet med introduksjonsspørsmål, begrepet omsorgssvikt, personalet sin kunnskap og erfaring rundt omsorgssvikt og samarbeid med barnevern.

3.2 Intervju som metode

Vi har som nevnt i avsnittet ovenfor valgt å ta i bruk intervju som metode for å få innblikk i informantenes tanker, meninger og opplevelser rundt temaet omsorgssvikt. “Et intervju er en mellommenneskelig situasjon, en samtale mellom to parter om et tema av felles interesse”

(Bergsland & Jæger, 2016, s. 72). I forkant av intervjurunden utarbeidet vi en intervjuguide og samtykkeskjema som vi sendte til informantene. Det er både fordeler og ulemper med å sende intervjuguiden til informantene i forkant. Vi synes fordelene veier opp for ulempene, og valgte derfor å sende det i forkant. Fordeler med å sende intervjuguiden i forkant av intervjuene er at informantene får tid til å forberede seg, som bidrar til mer reflekterte og utfyllende svar, samt at ingen spørsmål kommer overraskende på. Omsorgssvikt er et vanskelig tema å snakke om, og man kan i noen tilfeller treffe et ømt punkt som kan være utfordrende for informanten å snakke om. En ulempe derimot med å sende intervjuguiden i forkant av intervjuene, kan være at vi ikke får tak i det emosjonelle hos informanten. Informantene kan bli for opptatt av å svare “riktig”, fremfor å dele av sin erfaring, slik vi opplevde med den ene informanten, som hadde lest seg opp i forkant. Vi lånte diktafon fra utdanningsinstitusjonen, slik at vi kunne ta opptak av intervjuet, og samtidig overholde personvernreglene.

I planleggingsprosessen ønsket vi i utgangspunktet å benytte både kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. Planen var å supplere med en spørreundersøkelse for hele personalet i barnehagen, og at oppgaven kunne vise et helhetlig bilde av hele personalets erfaring og kunnskap om omsorgssvikt. Vi sendte epost til i underkant av 20 barnehager, hvor det kun var én som svarte på undersøkelsen. Vi mottok kun fem svar, hvor barnehagene forklarte at de ikke hadde mulighet til å delta i undersøkelsen grunnet blant annet sykdom blant personalet og planlegging av barnehageåret. Dette til tross for at undersøkelsen kun ville tatt fem minutter å svare på. Grunnet lite respons fra barnehagene så vi oss nødt til å legge bort spørreundersøkelsen.

På lik linje med spørreundersøkelsen, var prosessen med å finne informanter til intervju utfordrende. Vi sendte forespørsel om deltakelse til intervju på epost, til totalt fem barnehager. To av barnehagene responderte, der en av de ikke hadde kapasitet grunnet korona og den andre barnehagen skulle legges ned. Etter dårlig respons grunnet sykdom og tidsproblematikk hos barnehagene, fant vi det mer nyttig å kontakte barnehagene via telefon, som resulterte i at tre barnehageinformanter takket ja til forespørselen. Å få tak i representant fra barneverntjenesten viste seg også å være utfordrende, da barnevernet prioriterer masterstudenter i barnevernsutdanning. Etter fem avvisninger fikk vi endelig tak i en barnevernsansatt som ønsket å stille til intervju.

Vi opplevde også søknadsprosessen til NSD krevende. Søkeprosessen tok mye tid, samt at det var utfordrende å få med all informasjon med dokumenter og godkjenning som skulle følge med. Videre tok det mange uker før vi fikk svar fra NSD, noe som resulterte i at deler av prosjektet ble utsatt. Deriblant intervjuene, som videre påvirket hele forskningsprosessen. Intervjuene ble ytterligere utsatt da det oppstod sykdom hos informantene og helligdager som vi måtte ta hensyn til.

3.3 Valg av informanter

Til dette forskningsprosjektet er både barnehage og barnevernet intervjuet, for å få innblikk i begge parter sitt perspektiv på samarbeidet mellom instansene. I utgangspunktet var vi usikker på hvor mange informanter vi trengte for å samle nok datamateriale, men i samråd med veileder kom vi frem til at tre informanter fra barnehage og en fra barneverntjenesten ville være nok. I hovedsak ønsket vi å intervju noen med lang arbeidserfaring i barnehage og noen med mindre arbeidserfaring og nyere utdanning. Alle tre informantene fra barnehage i dette prosjektet, jobber som pedagogiske ledere i barnehage. Vi har derfor valgt å kalle intervjuobjektene ped. 1, 2 og 3. Den ene informanten er nyutdannet og har jobbet ca. 8 måneder i barnehage. De to andre har 13 og 20 års erfaring. Informanten fra barneverntjenesten har arbeidet i barnevernet i 10 år, hvor arbeidsoppgavene hennes er undersøkelse/tiltak. Sistnevnte vil bli referert til som barnevernsinformant.

3.4 Etikk, retningslinjer og personvern

Som forsker må man ta visse hensyn til forskningsetiske retningslinjer som den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) har vedtatt. Kort oppsummert er det tre typer hensyn som en forsker må tenke gjennom: informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 41).

Alle informantene som har deltatt til intervju fikk tilsendt informasjonsskriv i forkant av intervjuet, hvor det informeres om undersøkelsens bakgrunn og mål. Informasjonsskrivet informerer om at det ville bli brukt lydopptaker under intervjuet, og at deltakelse i undersøkelsen var frivillig, samt informantenes rettigheter til å trekke seg fra forskningen når som helst uten å grunngi hvorfor (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 41). I tillegg signerte alle informantene et samtykkeskjema før intervjuet. Siden vi valgte å innhente data fra ansatte i barnehager, måtte også regler for personvern overholdes.

For å sikre at vi ikke gikk glipp av viktig data under intervjurundene brukte vi diktafon for å ta opp samtalene. Lydopptakeren har ikke bare vært et godt verktøy for å sikre datainnsamlingen, men også en støtte for oss studenter under intervjuene. Vi har i større grad hatt mulighet til å være til stede i samtalen og stille oppfølgingsspørsmål, samtidig som det har bidratt til at vi kunne gi vår fulle oppmerksomhet til informantene våre. I forkant av intervjuene, diskuterte vi hvor viktig det er å gå inn med et objektivt syn. Med andre ord var vi nødt til å være bevisst på vår forforståelse, slik at våre personlige tanker, meninger og erfaringer ikke påvirket intervjuenes gjennomføring og oppgavens resultat. Videre var vi nødt til å ta hensyn til informantenes sensitivitet, da noen av de opplevde det som utfordrende å snakke om bekymrings sakene og situasjonene de har stått i, til tross for at intervjuene og informasjonen ble anonymisert.

Før vi startet med intervjurundene var vi nødt til å få prosjektet godkjent av NSD (Norsk senter for forskningsdata). Årsaken til at vi måtte søke til NSD var for å overholde reglene for personvern og vise at forskningsrapporten legger opp til full anonymisering. All informasjon som kan tilbakeføres til enkeltpersoner er ifølge forvaltningsloven, *taushetsbelagt* (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 46).

3.5 Metodekritikk og mulige feilkilder

Ved å bruke intervju som metode, vil en mulig feilkilde være at intervjuer stiller utydelige spørsmål som bidrar til misforståelser. Det kan også være at intervjuer stiller ledende spørsmål, hvor intervjuer kan bli fristet til å lede intervjupersonen til bestemte svar (Løkken & Søbstad, 2013, s. 113). I transkriberings fasen kan det også oppstå ulike feilkilder, hvor noe av innholdet kan falle bort. Vi opplevde blant annet å bli avbrutt i noen av intervjuene, av at noen kom inn i møterommet eller av barn som ropte utenfor. Når vi hørte gjennom lydopptakene la vi merke til at både intervjuer og informant tidvis snakket samtidig, spesielt i overgangene. Dette gjorde det utfordrende å få med alle ord fra begge parter. Vi vil også nevne at vi opplevde at mesteparten av informasjonen og svarene vi fikk fra informantene var på et generelt grunnlag, og at de ansatte var usikre på hva de kunne dele uten å bryte taushetsplikten. Dette resulterte i at informasjonen ikke var så utfyllende og konkret som vi skulle ønske. Vi vil påpeke at med en kvalitativ metode med *få* informanter, vil vårt resultat

bygges på de utvalgte informantenes erfaring, opplevelser, ytringer og meninger. Vi kan med andre ord ikke konstatere at funnene kan gjenspeiles i alle barnehageansatte.

3.5.1 Reliabilitet og validitet

Ingen metode er feilfri, og det vil alltid være både svake og sterke sider ved en metode. Det er derfor viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og innsamlingsstrategier. I en kvalitativ metode vil *reliabilitet* knyttes til spørsmålet om troverdighet. Det handler om at forskningen utføres på en tillitsvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan data samles inn og bearbeides, analyseres og tolkes (Bergsland & Jæger, 2016, s. 80). Når man bruker intervju som metode kan det være utfordrende å sikre at all datainnsamling gjøres nøyaktig. Da vi ikke hadde noe kontroll over hvordan informantene oppfattet spørsmålene våre, samt at vi tolket og bearbeidet informasjonen informantene delte med oss, kan dette påvirke og redusere påliteligheten i oppgaven. *Validitet* handler om gyldighet og relevans, som i vårt tilfelle innebærer at spørsmålene i intervjuguiden må være relevant for problemet som skal undersøkes (Bergsland & Jæger, 2016, s. 80).

3.6 Analyse

“Å analysere betyr å dele noe opp i biter eller elementer” (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 39). Kvalitative data må tolkes, som vil si å sette noe i en større sammenheng. Når man bearbeider kvalitative data er det forskeren som har samlet inn dataene som bør analysere og tolke dem, da teorier, hypoteser og forskerens forforståelse er viktige utgangspunkter (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 39). Etter å ha transkribert intervjuene, skrev vi intervjuene ut og leste igjennom dem på nytt. Vi leste datamateriale på en fortolkende måte for å se det i en større sammenheng og for å forstå en dypere mening av informantenes erfaring. Denne måten å analysere meningsinnholdet på kalles *innholdsanalyse* (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 100).

Deretter diskuterte vi likheter og ulikheter i svarene og markerte det vi tenkte var viktig og relevant til vår oppgave. For å få bedre oversikt over materialet valgte vi først å ta for oss intervjuene med informantene fra barnehage. Her tok vi for oss ett og ett tema, og noterte ned de viktigste funnene. Temaene vi tok utgangspunkt i var hovedoverskriftene i intervjuguiden. Dette gjorde at vi fikk en tydelig oversikt over hvor informantene var enige og uenig, samt hvilke spørsmål som ga oss relevant informasjon for å svare på oppgavens problemstilling.

Denne måten å sortere datamaterialet på gjorde også at vi oppdaget noen tydelige variasjoner fra de ulike barnehagene, som vi ikke hadde sett tidligere. Vi gjorde en systematisk gjennomgang av materialet for å identifisere hovedtemaene. Denne prosessen kalles *koding*. “Koding er et verktøy for å påvise og organisere meningsbærende informasjon” (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 101). Dette gjorde det lettere for oss å finne og slå sammen den informasjonen som var relevant for vår problemstilling. Vi endte da opp med fire hovedkategorier som vi tok utgangspunkt i for videre analyse. For å få bedre oversikt over hver kategori tok vi for oss en og en. Vi skrev hovedkategoriene på en tavle og avgrenset datamaterialet ut ifra det vi fant meningsbærende for hver kategori. Denne fasen kalles *kondensering* (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 104). Vi synes det var utfordrende å redusere datamaterialet da vi følte at store deler av informantenes erfaring, tanker og meninger var relevant for vår oppgave. Men vi er trygge på at vi har klart å løfte frem det viktigste, som svarer best til vår oppgave.

Vi satt til slutt igjen med en redusert mengde datamateriale som var relevant for rapportens problemstilling (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 104). Vi har som nevnt tidligere i oppgaven valgt å intervju barneverntjenesten, i tillegg til barnehagen, for å få frem begge instansene sine tanker og opplevelse av samarbeidet. I analyseprosessen av intervjuet med barneverntjenesten markerte vi først det vi mente var spesielt viktig og relevant for vår oppgave. Deretter satt vi dette opp mot funnene fra barnehage informantene. På denne måten fikk vi raskt oversikt over hva som kunne gi oss en naturlig måte å knytte disse to perspektivene opp mot hverandre. Deretter startet prosessen med å sette det reduserte materialet sammen. Denne siste fasen i analysearbeidet kalles *rekontekstualisering*, og handler om å bruke materialet til å utforme nye begreper og beskrivelser (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 104). Hovedfunnene vi satt igjen med etter analysearbeidet var: *kunnskap og kompetanse* hos barnehagepersonalet og *samarbeid* mellom barnehage, foreldre og barneverntjenesten.

4. Funn

I dette kapittelet vil vi presentere intervjuenes hovedfunn. Det overordnede temaet i intervjuguiden var barn som opplever omsorgssvikt. Etter transkribering og analyse av innsamlet datamateriell avgrenset vi materialet til to hovedkategorier med særlig relevans for vår problemstilling. Inndelingen ble som følger: *kunnskap og kompetanse hos personalet*, og *foreldre- og barnevernsamarbeid*.

4.1 Kunnskap og kompetanse hos personalet

Informantene definerte begrepet omsorgssvikt som *noe* som svikter eller mangel på behov. Ped. 1 fortalte at omsorgssvikt nødvendigvis ikke trenger å være fysisk, men bare det å bli snakket stygt til, kalt stygge ting eller det å være nedlatende mot andre. Slike tegn kan være utfordrende å oppdage. Spesielt på småbarnsavdeling hvor barna gjerne har lite verbalspråk. Ped. 1 understreker ”Skal barnet gå i barnehagen og leve i en vanskelig livssituasjon i to år før vi klarer å fange det opp?” Spesielt i koronapandemien mener ped. 1 at et hjem der barn utsettes for omsorgssvikt, har barna hatt det enda verre under pandemien.

4.1.1 Signaler

Vi spurte hvor tid og hvor det var lettest å oppdage signaler fra barn, her svarte ped. 2 når barnet sover eller i stellesituasjon, spesielt ved avvikende seksuell atferd. Videre kan det vises gjennom utrygg tilknytning, eller forsinket utvikling; motorisk, sosialt og/eller språklig. Ped. 2 og Ped. 3 mente at signaler fra barn som er utsatt for omsorgssvikt, kan også være endret atferd. Eller som Ped. 1 og Ped. 3 sa «barna kommer med hint eller bare sier et ord ut, som en voksen skal plukke opp». Ped. 1 mente og at det nødvendigvis ikke trengte å være noen signaler. Noen barn vet ikke at det ikke skal være slik. Videre fortalte ped. 1 at erfaringsmessig hører vi om at de som trodde det de vokste opp i var normalt. Det er gjerne når de blir eldre at de forstår at det ikke skal være slik. Ped. 1 understreker «Vi trenger mer kunnskap, og lære hvordan man skal klare å fange opp slike ting». Ped. 1 fortalte at hun synes det var utfordrende å vite hvor mye hun kunne dele, i forhold til taushetsplikten, og av hensyn og respekt for de barna og foreldrene det gjelder. Vi er voksne og det er vondt for oss å tenke på at barn kan ha det så vondt, men tenk på det barnet som faktisk står i det. “De må tåle det, og da må i hvert fall vi tåle det”. Når vi barnehageansatte opplever å være bekymret for et barn og er usikker på om man skal melde ifra eller ikke, bør man tenke på hvordan barnet har

det. Hvis det er vanskelig for deg som voksen å stå i den situasjonen, tenk på barnet som lever i en vanskelig livssituasjon, hver eneste dag. Det er verst for dem.

4.1.2 Bekymring

Alle barnehageinformantene bekreftet at de har vært bekymret for et eller flere barn. Ped. 1 er tydelig på at dersom man har jobbet i barnehage i mange år og aldri har vært bekymret for et barn, har man ikke gjort jobben sin ordentlig. En av informantene har arbeidet i barnehage over ti år uten å ha sendt inn bekymringsmelding. Ped. 1 fortalte at man må tørre å se, “vi må ikke tro at det ikke skjer, *vi må tro at det skjer* at et barn ikke har det bra hjemme. For det du tror på, det kan du finne”. Ped. 2 har kun jobbet noen måneder i barnehage og ble “kastet” rett inn i en barnevernssak. Hun var nyutdannet for et år siden og mener at det var alt for lite fokus på omsorgssvikt i utdanningsforløpet. Ped. 3 fortalte at det først og fremst var endret atferd hos en av foreldrene til et barn, som vekket hennes bekymring. Etter hvert bemerket personalet seg barnets oppførsel i forhold til dets alder. Denne saken ble ikke meldt til barnevernet av Ped. 3, da barnet bare var i barnehagen noen måneder før familien flyttet. Informanten fortalte at barnevernet mottok bekymringsmelding kort tid etter barnet startet i en ny barnehage. Ped. 3 har likevel bidratt med observasjoner og dokumentasjon i saken, på forespørsel fra barneverntjenesten.

4.1.3 Personalets kompetanse

Ifølge ped. 2 ble det informert på et kurs i regi av Stine Sofies barnehagepakke, at den største årsaken til at ansatte i barnehagen ikke melder ifra, er mangel på kunnskap. Ped. 1 og 2 sa at de selv har behov for mer kunnskap om temaet omsorgssvikt. Ped. 1 utdypet med å si at det skjer endringer hele tiden, og derfor trenger man å holde seg oppdatert både på samfunnsendringer og den nyeste fagkunnskapen. Ped 3. svarte i motsetning at hun ikke hadde behov for mer kunnskap da de akkurat hadde hatt flere kurs om nettopp dette tema. For at personalet skal kunne utvikle og bli oppdatert på den nyeste kunnskapen om omsorgssvikt er det viktig at alle barnehageansatte får tilbud om kurs. Barnehageinformantene fortalte at de hadde fått tilbud om kurs innenfor tema omsorgssvikt, da de fleste kurs tilbud er for pedagogiske ledere eller barnehagelærer. I ped. 3 sitt tilfelle, hadde hele personalet fått tilbud om digitale kurs under koronapandemien. Ped. 1 ytrer antagelse om at årsaken til at det i de fleste tilfeller bare er pedagoger som får tilbud om kurs, er av økonomiske grunner, samt gjerne organisering problematikk ved å ta vekk trygge voksne fra barnehagen. Ped. 2 er

barnas verneombud i barnehagen og fikk derfor, sammen med daglig leder, delta på kurs i regi av Stine Sofie Stiftelsen. Informanten fortalte at det var et opplæringsprogram, som skal gjøre barnehageansatte bedre rustet til å avdekke vold og overgrep mot barn, så tidlig som mulig. Dette ble deretter videreformidlet til resten av personalet i barnehagen.

På spørsmål om hvor ofte temaet omsorgssvikt blir diskutert i personalgruppen, viser funnene våre en stor variasjon mellom barnehagene. Den ene barnehagen arbeider med temaet på hvert personalmøte, en gang i måneden, mens de to andre barnehagene tar opp temaet 1-3 ganger i året. Informantene fortalte i intervjuene at kompetansen til personalet er varierende. Ped. 2 opplever at “noen kan veldig mye, mens andre kan gjerne litt mindre”. Alle barnehageinformantene opplyste at de er trygge på å dele sine bekymringer rundt barnehagebarn med personalgruppen. På spørsmål om de tror at noen av deres kollegaer kan ha hatt en mistanke om at et barn opplever omsorgssvikt, uten å dele bekymringen, svarer ped. 1 og 2 at de tror det. Ped. 1 fortalte at frykten for å ta feil eller redsel for at foreldrene skal bli sint kan ha stoppet barnehageansatte fra å melde ifra til barnevernet. Ped. 3 fortalte at hun ikke tror noen av hennes kollegaer har hatt en mistanke om et barn uten å dele sin bekymring.

Avslutningsvis spurte vi om det var noe informantene ikke hadde fått sagt eller som de ønsket å dele. Ped 2. ønsket å fremheve at Stine Sofie Stiftelsen er et godt og nyttig tilbud for ansatte i barnehagen, og at hun selv føler seg mer trygg på å ringe Stine Sofie Stiftelsen for råd, fremfor å ringe anonymt til barneverntjenesten. Hun understrekte at stiftelsen burde hatt en plass i høyere utdanning. Informanten fra barneverntjenesten fortalte at barnevernsansatte fikk et kompetanseløft av kommunen som heter *samtaler med barn*. Barneverntjenesten stilte spørsmålstegn ved at det var så få barnehageansatte der, “fordi at, som jeg sa i sted, dere er jo de viktigste. For det er dere som får vite det først”. Hun avsluttet med å si at hun skulle ønske at alle barnehageansatte hadde fått kompetanseløftet *samtaler med barn* fra kommunen.

4.2 Samarbeid med foreldre og barneverntjenesten

Foreldresamarbeid er viktig for alle parter, spesielt viktig for barnet. Ped. 1 sa “Vi er jo deres advokater på en måte og skal snakkes deres sak”. Samtidig er det viktig å huske at vi også skal veilede og støtte foreldrene i slike situasjoner. Videre uttrykte informanten at en utfordring i foreldresamarbeid, er når man ønsker å hjelpe foreldrene, samtidig som at barnet

alltid skal prioriteres først. Informanten fra barneverntjenesten understrekte at det mest utfordrende med å arbeide i barneverntjenesten er balansen mellom å være en hjelpeinstans versus maktbruk. Ped. 1 har opplevd godt foreldresamarbeid i bekymringsaker, ved å være ærlig og åpen, samtidig som foreldre erkjenner at forholdene ikke gode nok. Ped. 2 har hatt et greit samarbeid og ikke noe dårlig stemning med foreldre i den barnevernssaken hun har hatt. Hun fortalte at man må ha respekt for foreldre og ta imot deres innspill. "For det er noen som gjerne ikke vet det beste for barnet sitt, og som trenger veiledning på det". Ped. 3 opplever et godt foreldresamarbeid på daglig basis.

På spørsmål om hvordan informantene vil gå frem dersom man skal snakke med et barn man er bekymret for, viser våre funn at alle tre informantene er enig i at det er viktig med barnesamtaler. Noe som kan være utfordrende hvis barnet ikke har særlig språk. I forlengelse av dette mener Ped. 2 at det kan være mange barn som kanskje ikke blir fanget opp grunnet lite språkferdigheter. Ped. 1 fortalte at man kan ta barnet til side, gjerne lese en bok. I en situasjon der et barn forteller om en hendelse, vil det være nyttig å gjenta barnet. Informanten påpekte at man må tåle stillhet, og være bevisst på hvilke spørsmål man stiller. En måte å nå frem til barnet på er å anerkjenne barnets følelser og stille åpne spørsmål ut ifra dette. Under intervju med barnevernsinformanten spurte vi om barnevernet kunne se om det var noe mønster på hvor tid barnehager melder inn bekymring. Barnevernsinformanten fortalte at etter temadager i barnehagen, som for eksempel når barna lærer om kroppen og grensesetting, kunne barnevernet se en økning i meldinger fra barnehager. Videre fortalte informanten at det var noe økning i bekymringsmeldinger i januar/februar og i mai/juni.

Vi spurte barnevernet om de hadde et inntrykk av at barnehageansatte vegret seg for å ta kontakt med barneverntjenesten, på grunn av frykten for å ødelegge tillitsforholdet til foreldre. Her svarte informanten følgende; i noen situasjoner, ja. Fordi at man er så avhengig av å ha et godt samarbeid med foreldrene i en barnehage. Men det er absolutt en gjenganger at barnehageansatte har barnets beste i fokus. Barnevernsinformanten la til at det er mørketall som barnevernet ikke ser. I tilfeller hvor samarbeidet mellom barnehage og foreldre er veldig skjørt, tilbyr barneverntjenesten meldingsmøter. Et slikt møte handler rett og slett om å "rydde litt opp" dersom det har oppstått misforståelser, eller i situasjoner der foreldre opplever at innholdet i meldingen ikke er gjenkjennbart. Informanten fra barnevernet fortalte at barneverntjenesten har stort fokus på å understreke overfor foreldrene at barnehagen bare har gjort det de skal. "Altså barnehagen er pliktig! De har en meldeplikt, som gjør at de ikke

har lov til å unngå det. Det er straffbart” sa informanten. Alle barnehageinformantene *tror* og *håper* at personalet er bevisst på plikten de har til å melde ifra ved bekymring. Ped. 3 sa hun var usikker på om “alle hadde tråkket over den terskelen”. Barnevernet opplever at “barnehagene er flinke til å sile ut hva de skal melde ifra om og ikke”. De tre pedagogene fortalte at de opplever samarbeidet med barneverntjenesten som “greit”, men at samarbeidet kan bli bedre. Vi spurte barnehageinformantene hva som er viktig for å skape et godt og tillitsfullt samarbeid med barneverntjenesten. En gjenganger i svaret var at de ansatte i barnehagen trenger å oppleve seg hørt og bli tatt på alvor. Ped. 2 fortalte at hun skulle ønske at barnevernet var mer synlig, gjerne deltatt på personalmøter og foreldremøter. Ped. 1 nevnte at det kunne vært nyttig om barnevernet arrangerte en fagdag for barnehageansatte. Kommunikasjon er også en viktig faktor for godt samarbeid mellom instansene, ifølge barnehageinformantene.

Barnevernsinformanten løftet frem at det burde vært økt fokus på et tettere samarbeid mellom barnehager og barneverntjenesten. På spørsmål om samarbeidet mellom instansene er aktivt gjennom hele året, svarte barnevernsinformanten at instansene bare samarbeider i forhold til saksoppfølging. Videre fortalte informanten at barnevernet burde vært flinkere til å invitere seg selv ut til barnehager for å trygge barnehageansatte, og ikke bare på forespørsel fra barnehager. Informanten informerer om at barneverntjenesten består av to ulike team som arbeider med; undersøkelse/tiltak og omsorg og ettervern. Videre fortalte hun hvordan saksgangen foregår i en bekymringssak, samt om to ulike tilbud som finnes: TUT (tverretatlig utviklingsteam) og konsultasjonsteam. Sistnevnte er et tilbud som arrangeres av barneverntjenesten, hvor alle offentlige instanser kan melde inn saker dersom de er litt bekymret og usikre på om de skal melde ifra eller hvordan de skal gå frem. Konsultasjonsteamet består av representanter fra BUP, PPT, tannhelse, familievernkontoret og barnevernsvakten. Informanten fortalte at i løpet av 2021 var det kun tre barnehager som benyttet seg av konsultasjonsteamet. Det tverretatlige utviklingsteamet tar opp saker med alt mulig av problematikk. “Alt fra problemer med amming - i forhold til helsestasjon, til barn med søvnvansker, til dette med omsorgssvikt”. TUT består av representanter fra barnehage, helsestasjon, barnevern, PPT og ergo- og fysioterapeut.

5. Drøfting

I dette kapitlet fremstiller vi resultatene fra innsamlingen av datamaterialet og drøfter dette opp mot relevant teori og oppgavens problemstilling: **Hvordan går pedagogisk leder fra å ha en mistanke om et barn blir utsatt for omsorgssvikt, til å samarbeide med barnevernet?** Vi kom frem til følgende hovedkategorier: *kunnskap og kompetanse hos personalet og foreldre- og barnevernsamarbeid* dekker det som er relevant og særlig knyttet til vår problemstilling.

5.1 Kunnskap og kompetanse hos personalet

Som barnehageansatt skal man ha et bevisst forhold til hva omsorgssvikt innebærer og at barn stadig utsettes for omsorgssvikt. Dette understreker Rammeplanen (2017) under livsmestring og helse. Omsorgssvikt er et kompleks tema, uten vanntette grenser. Informantene beskriver en felles forståelse om at omsorgssvikt handler om at *noe* svikter eller at barn ikke får dekket sine behov. Innsamlet datamateriell viser at barnehageansattes sprikende oppfatning av begrepets betydning er en stor utfordring. Hvis de ansatte ikke vet hva omsorgssvikt innebærer, hvordan skal personalet da kunne klare å fange opp barn som utsettes for omsorgssvikt? Å være oppmerksom på noe man ikke vet hva er, er en umulig oppgave.

5.1.1 Kunnskap om omsorgssvikt og barn signaler

I starten av denne oppgaven skrev vi at vanskjøtsel regnes som en av de vanligste formene for omsorgssvikt, men som ofte er den vanskeligste å oppdage. Det er spesielt utfordrende å være oppmerksom på og observere denne type omsorgssvikt, dersom man ikke er bevisst på hva det er og hvilke signaler man skal se etter. For at barnehagepersonalet skal kunne fange opp signaler og hjelpe barn som blir utsatt for omsorgssvikt, krever det kunnskap og evne til å lese de signalene som barn sender ut (Killén, 2017, s. 16). Har barnehageansatte den kunnskapen og de evnene som trengs for å oppdage barnas signaler? Ped. 1 fremhever at de ansatte trenger mer kunnskap om tema, samt å lære hvordan de skal klare å fange opp slike tegn og signaler. Ped. 2 løfter frem at man kan oppdage barn som utsettes for omsorgssvikt, gjennom utrygg tilknytning. Utrygg tilknytning er signaler de ansatte kan fange opp ved å observere relasjonen barnet har til foreldrene, eller ved å observere barnets evne til å regulere følelsene sine (Killén, 2017, s. 35). Selv om personalet kan observere disse tegnene har de ikke kunnskap eller kompetanse til å sette “diagnosen” på utrygg tilknytning.

Ut ifra våre funn bekrefter to av tre informanter at de, inkludert personalgruppen, har behov for mer kunnskap om omsorgssvikt, samt hvilke tegn og signaler man skal se etter og hvordan man skal håndtere situasjonen. Hvis to utdannede pedagogiske ledere med 0-20 års arbeidserfaring i barnehage, mener at de har mangel på kunnskap og kompetanse om omsorgssvikt, hvordan er kunnskapen til ansatte uten utdanning og kurs da? Norske myndigheter har uttalt et mål om å styrke kunnskapen om forebygging og tidlig innsats i alle relevante profesjonsutdanninger (Haug, 2019, s. 45). Hvorfor sitter vi, som ferske barnehagelærere, med en helt annen oppfatning? Vårt inntrykk støttes også av informanten som var ferdigutdannet for et år siden. Etter å ha analysert datamaterialet fra intervjurundene og knyttet dette opp mot vår teoretiske forankring, ser vi at det er stor variasjon i barnehageansattes kunnskap om temaet omsorgssvikt. Ifølge ped. 2, hevder Stine Sofie stiftelsen at den største årsaken til at barnehageansatte ikke melder ifra, er mangel på kunnskap. Dette understreker nødvendigheten av denne oppgaven. Vi ønsker å belyse hvor viktig barnehageansattes kunnskap og kompetanse er for å kunne hjelpe barn som utsettes for omsorgssvikt. Ettersom det er gjerne assistenter og vikarer som tilbringer mest tid på gulvet sammen med barna, understreker dette at kunnskap og kompetanse om tema, er viktig for **hele** personalet.

Gjennom utdanningsforløpet vi har gjennomgått på høyskolen har vi fått alt for lite informasjon om omsorgssvikt. Som nyutdannet skal vi ha den nyeste og viktigste kunnskapen barnehagen trenger. Vi skal være trygge voksne som vet hvordan man skal håndtere selv de vanskeligste saker. Ansatte i barnehagen har et stort ansvar, samt en unik mulighet til å være tidlig ute med å oppdage barn som trenger hjelp. Men hva skal vi gjøre når vi ikke vet hva man skal se etter eller hvordan man skal håndtere disse situasjonene? Det er vondt å tenke på at barn kan leve under ulike risiko- og vanskelige livssituasjoner. Når disse barna må takle å leve under slike levekår, må vi kunne tåle å ta ansvaret vårt på alvor og tørre å stå i en ubehagelig situasjon over en kort periode. “De må tåle det, og da må i hvert fall vi tåle det”, sa den ene barnehageinformanten. For de barna som ikke har det bra hjemme, kan du som jobber i barnehage være den viktigste personen i dens liv. Videre sier informanten «vi er jo mennesker og blir veldig glad i disse barna. Det føles både vondt og skummelt, fordi du vet at du må gjøre noe med det». I det øyeblikket du blir ansatt i en barnehage, er du pliktig til å jobbe for barnets beste. Dette støtter oppunder det som står i FNs barnekonvensjon (1989, s. 9), som rammeplanen (2017) også bygger på, hvor det fremheves at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn. For at barn som utsettes for alle

typer omsorgssvikt skal bli oppdaget så tidlig som mulig og få den hjelpen de trenger, kreves det at man tar tak i bekymringen og handler ut ifra den. Har man en magesfølelse på at det er noe som ikke stemmer, så er det helt essensielt at man undersøker, observerer og dokumenterer saken. Videre er man pliktig til å følge opp mistanken og melde ifra dersom meldeplikten blir utløst, slik det kommer frem i opplysningsplikten. Opplysningsplikten går foran barnehageansattes lovbestemte taushetsplikt (Barnehageloven, § 46).

Som barnehageansatt møter vi barna hver dag de første leveårene. Personalet i barnehagen blir en del av barnets innerste sirkel av omsorgspersoner. Personalet kommer tett innpå barnet og slik en av informantene sa “jeg kjenner barna mine så godt, så jeg skjønner med en gang at det er noe”. Ulike endringer og signaler som barnehageinformantene nevnte i intervjuene var blant annet endret atferd, barn som hinter eller bare sier ut et ord. Samtidig som den ene informanten mente at det nødvendigvis ikke trengte å være noen signaler eller endring, da noen ikke vet at man ikke skal ha det slik. For at barnehagen skal kunne fange opp og hjelpe utsatte barn, må personalet være i stand til å lese de signalene barn sender ut når de befinner seg i en omsorgssviktsituasjon (Killén, 2017, s. 16). For å kunne oppdage tegn og signaler må man tørre å tro at det skjer, eller som ped.1 sier: “vi må ikke tro at det ikke skjer, vi tro at det skjer, at et barn ikke har det bra hjemme. For det du tror på kan du finne”. Slik som Inga Marte Thorkildsen (2015, s. 11) skriver; må du være i stand til å se barnet du har i barnehagen, barnet du er nabo til, idrettsleder for eller bestemor til. For når barnet forsøker å fortelle deg at det blir mishandlet, misbrukt eller vanskjøttet, må du tro at slikt kan skje med barn i vårt trygge lille landet. For hvis du ikke tror på at slikt kan skje, ser du det heller ikke, selv ikke når barnet står rett framfor deg.

I forhold til egen kunnskap svarer Ped. 1 og 2 at de selv har behov for mer kunnskap om temaet omsorgssvikt. Ped. 3 svarer i motsetning til de to andre informantene at hun ikke opplever behov for mer kunnskap, da de akkurat har hatt en del kurs om tema. Hvorfor er variasjonen mellom de tre informantene så stor? Den ene informanten opplever altså at hun ikke har behov for mer kunnskap om omsorgssvikt, men har aldri meldt inn en sak til barneverntjenesten. Mens de to andre, en nyutdannet og en med 20 års erfaring, er helt tydelig på at de absolutt har behov for mer kunnskap om tema. Ped. 1 utdyper med å si at det stadig skjer endringer og at man av den grunn trenger å holde seg oppdatert, både på samfunnsendringer og den nyeste fagkunnskapen. For at personalet skal kunne utvikle og bli oppdatert på den nyeste kunnskapen om omsorgssvikt, er det viktig at barnehageansatte får

tilbud om kurs. Informantene sier at de alle har fått tilbud om kurs om omsorgssvikt, men at de fleste kurs blir tilbudt pedagogiske ledere eller barnehagelærere. Her legger ped. 3 frem at i hennes barnehage har hele personalet fått tilbud om digitale kurs under koronapandemien. Igjen er det stor forskjell fra barnehagene. Hvorfor er det slik? Ped. 1 antar at årsaken til at det ofte bare er pedagogiske ledere som får tilbud om kurs, er av økonomiske grunner, samt gjerne organiserings problematikk, i forhold til å ta vekk trygge voksne fra barnehagen. Av egen erfaring har vi også hørt fra andre barnehageansatte at det ofte stopper opp på grunn av disse utfordringene. Men koster det egentlig noe å invitere barneverntjenesten på planleggingsdager/møter eller foreldremøter? Vi opplever funnet svært interessant med tanke på at barnehagene snakker høyt om hvor nyttig det ville vært med et tettere samarbeid med barnevernet. Informantene løfter frem at det hadde vært til stor nytte dersom barnevernet hadde vært mer synlig og kunne deltatt på personalmøter og foreldremøter. Informantene kommer med flere forslag som kunne styrket både tillitsforholdet og samarbeidet mellom instansene. Deriblant nevnes det ønske om at barnevernet deler av sin faglige kunnskap, forteller om saksgang og hvordan de arbeider, samt vise til ulike caser som konkretiserer og beskriver situasjoner, tegn og signaler som barnehageansatte kan være obs på. Vi undersøkte hvor mye det koster for barnehagene å invitere barneverntjenesten på for eksempel en planleggingsdag. Vi kontaktet barnevernet via telefon, og til svar: *“Jeg er 100% sikker på at det ikke koster noe for barnehagen”*. Hvis denne kilden er riktig, løser det både de økonomiske “unnskyldningene” og utfordringene knyttet til organisering. Planleggingsdager er obligatoriske for barnehageansatte og siden de ansatte allerede er til stede, og det ikke koster noe å invitere barnevernet, hva er da unnskyldningen?

5.1.2 Bekymring

Dersom du har jobbet i barnehage i mange år og aldri vært bekymret for et barn, har man ikke gjort jobben sin ordentlig, antyder ped. 1. Alle tre informantene bekrefter at de har vært bekymret for et barn. Bekymring eller uro kan være en følelse som kommer over tid eller som oppstår brått når noe skjer (Nordhaug, 2018, s. 68). En av barnehageinformantene har arbeidet i en barnehage i over ti år, uten å ha sendt inn en bekymringsmelding. Vi synes det er bemerkelsesverdig at en pedagogisk leder ikke har vært borti en eneste sak på så mange år, når man vet hvor mange barn som utsettes for omsorgssvikt hver eneste dag. I intervjuet med den aktuelle informanten fikk vi vite at hun har vært bekymret for et barn, men at årsaken til bekymringen oppstod først og fremst på grunn av atferdsendring hos en forelder. Barnet var i tillegg på mange områder forsinket i utviklingen. Et førskolebarn på 5-6 år som oppfører seg

som en baby, bør vekke stor bekymring. Har man da tid til å vente i så lang tid?

Barneverntjenesten mottok bekymringsmelding på dette barnet av den nye barnehagen, kort tid etter at familien hadde flyttet. Uten at vi vet mer om denne saken, undrer vi oss over hva som stoppet den forrige barnehagen i å melde til barnevernet. På den andre siden har informanten vært samarbeidsvillig i saken. På forespørsel fra barnevernet har hun bidratt med observasjoner og dokumentasjon. Observasjon kan defineres som “iakttakelse eller undersøkelse, og betrakte, å se på noe med spesiell oppmerksomhet” (Løkken og Søbstad, 2013, s. 40). Ifølge Arve Gunnestad (2019, s. 76) er observasjon er et redskap som personalet kan ta i bruk i ulike situasjoner i barnehagen. Videre definerer Gunnestad (2019, s. 152) pedagogisk dokumentasjon som når dokumentasjonen blir brukt til å reflektere over en handling eller en hendelse. Ved å ta i bruk observasjon og dokumentasjon som redskap, har man en unik mulighet til å oppdage om et barn blir utsatt for omsorgssvikt. I ped. 3 sitt tilfelle, har de observert og dokumentert atferden og utviklingen til både barnet og barnets forelder, som i senere anledning ble brukt for å hjelpe barnevernet som mottok bekymringsmeldingen fra barnets nye barnehage.

5.2 Samarbeid

Rammeplanen (2017) fremhever at personalet i barnehagen skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet, jf. barnehageloven § 46. Barnehageeier eller daglig leder er ansvarlig for at alle ansatte kjenner til regelverket, samt rutiner i forhold til meldeplikten til barnevernet. Alle barnehageinformantene sier at de tror at deres kollegaer er bevisst på ansvaret og plikten til å melde ifra til barneverntjenesten ved bekymring. Ped. 3 forteller at hun er usikker på om hennes kollegaer ville meldt inn en sak selv, eller om de hadde tatt det opp med nærmeste pedagogiske leder eller daglig leder. Selv om lovverket sier at **alle** som utfører arbeid i barnehage er pliktig til å melde ifra, jf barnehageloven § 46, sier Ped. 3: “akkurat *den* terskelen vet jeg ikke om de hadde trådd over”.

Innledningsvis i denne forskningsoppgaven vises det til en tabell med oversikt over bekymringsmeldinger som ble sendt til barneverntjenesten i 2019 og 2020. Tallene er hentet fra Statistisk sentralbyrå, som viser at barnevernstjenesten mottok ca. 30 000 bekymringsmeldinger på barnehagebarn, hvor kun 3960 av disse kom fra barnehager. Vi synes tallet er skremmende lav med tanke på hvor mye av hverdagen vi barnehageansatte tilbringer sammen med barna. Vi stiller i midlertidig spørsmålstegn ved om koronapandemien

kan ha påvirket statistikken, da det samtidig er økt antall bekymringsmeldinger fra privatpersoner (Dyrhaug, 2021). Ped. 1 mener at et hjem der barn utsettes for omsorgssvikt, har barna hatt det enda verre under pandemien. For det gjør noe med oss voksne å bare være hjemme, hvor alle våre negative sider forsterkes, og det rammer dessverre barna.

5.2.1 Foreldresamarbeid

Foreldre er barnehagens viktigste samarbeidspartnere, derfor er det helt sentralt å skape et godt og tillitsfullt samarbeid med foreldrene, for å sammen arbeide for barnets beste. Ifølge Rammeplanen (2017) skal barnehagen arbeide for å skape et godt foreldresamarbeid og god kommunikasjon. God informasjonsflyt, samt det å dele positive hendelser og likeverd mellom forelder og den ansatte, vil kunne fremme et godt foreldresamarbeid. Det fremheves i både Barnehageloven §1 og Rammeplanen (2017) at barnehagen skal legge til rette for et nært samarbeid med hjemmet. Godt samarbeid mellom foreldre er grunnleggende. Det er viktig å benytte seg av de daglige mulighetene for kontakt, som i hente- og bringesituasjon, og fortelle foreldrene om positive hendelser, situasjoner eller utvikling. Slik Vibeke Glaser (2018, s. 130) skriver at ved "å bygge relasjoner i fredstid" kan man på denne måten sikre et godt samarbeid som kan være et nyttig grunnlag den dagen man må ta opp noe med foreldrene som er vanskelig eller bekymringsfullt. I en bekymrings sak er det viktig å vise forståelse og respekt overfor foreldrene. En slik situasjon er naturligvis ikke hyggelig for foreldrene å stå i, og slik ped. 2 påpeker er det ikke alle som vet det beste for barnet sitt. Tidlig i foreldresamarbeidet er det viktig å være bevisst på at den profesjonelle i noen tilfeller, kan ha et annet syn på barnet enn foreldrene. Selv om foreldrene kanskje kjenner barnet sitt best, har barnehagelærer gjennom sin utdanning utviklet god kunnskap om barns atferd og allsidige utvikling som kan ligge til grunn for ulikt syn på barnet.

Barneverntjenesten påpeker at barnehagene er helt avhengig av å ha et godt samarbeid med foreldre. Flere av barnehageinformantene sier at de i noen situasjoner kan vegre seg fra å ta kontakt med barnevernet, i frykt for å ødelegge tillitsforholdet mellom barnehage og foreldre. Ped. 1 sier at det som kan stoppe ansatte i barnehagen fra å melde til barnevernet, er redsel for å ta feil eller at foreldre skal bli sint. I tillegg kan det bli ubehagelig å treffe foreldrene igjen. Det å skulle bevare et godt foreldresamarbeid når man står i en bekymrings sak kan være svært utfordrende. Tillit mellom barnehage og hjemmet er helt grunnleggende for å få til et godt samarbeid i bekymrings saker. Videre mener vi at foreldresamarbeid er spesielt viktig for barn som vokser opp under vanskelige livssituasjoner. Dette støtter oppunder Drugli og Onsøien

(2019, s. 15) sin uttalelse om at “foreldresamarbeid er av særlig stor betydning for barn som vokser opp med ulike risikobelastninger. Men det er også slik at foreldresamarbeidet er vanskeligst å få til under disse betingelsene”.

Som nevnt tidligere i oppgaven, er sakens alvorlighetsgrad avgjørende for om man skal ta kontakt med foreldre først, ved mistanke om omsorgssvikt. Når det kommer til hvor i prosessen man skal informere foreldrene bruker Inge Nordhaug (2018, s. 74) begrepene rød og grønn sone. Dersom bekymringen innebærer mistanke om vold eller overgrep skal barnehagen ta direkte kontakt med barneverntjenesten, uten å varsle foreldrene. Dette er rød sone. Grønn sone derimot handler om bekymringer rundt dårlig hygiene eller mangel på daglige behov, hvor barnehagen er pliktig til å drøfte denne bekymringen med foreldrene (Nordhaug, 2018, s. 74). Foreldre håndterer situasjoner og hendelser forskjellig. Når du skal uttrykke bekymring rundt et barn må barnehagen være forberedt på å møte ulike reaksjoner. Noen håndterer dette med forståelse og kan ha samme oppfatning som barnehagen, andre kan være frustrert og forvirret og gjerne oppleve at bekymringen er helt urimelig og ha vanskeligheter med å se barnehagens synspunkt, og noen kan reagere med sinne og raseri. Uavhengig av hvordan foreldrene reagerer når barnehagen deler sin bekymring, er det viktig å holde hodet kaldt og hjertet varmt med barnets beste i fokus. Som ped. 1 sier “Vi er jo deres advokater på en måte, og skal snakkes deres sak.”

Det kan være utfordrende å stå i vanskelige situasjoner hvor man må dele bekymringen med foreldre. Vi undersøkte hva informantene synes var spesielt utfordrende med å opprettholde et godt samarbeid med foreldrene i slike situasjoner. Den ene informanten fant foreldresamarbeidet utfordrende etter å ha delt sin bekymring. Forelderen reagerte med å være krass og var unnvikende mot personalet, samtidig som hente- og bringesituasjonen ble mer og mer hastig. De to andre barnehageinformantene har opplevd samarbeidet som veldig bra, da foreldrene har erkjent at forholdene ikke er godt nok for barna. Som ped. 2 påpekte er det ikke alle foreldre som vet det beste for barnet sitt, og som gjerne trenger litt veiledning på området. Det viktig å være åpen og ærlig i samarbeidet med foreldre. Barnehagen skal være den profesjonelle parten i saken som viser til konkrete observasjoner med faglige begrunnelser. Det er da viktig at man legger vekk personlige tanker og meninger man kanskje har om situasjonen, slik den ene informanten vår legger frem. Negative tanker kan hemme den profesjonelles empati og forståelse av saken.

5.2.2 Barnevernsamarbeid

Barneverntjenesten er en hjelpeinstans som veileder og gir råd til foreldre og offentlige instanser, samt at de iverksetter tiltak dersom undersøkelse avdekker at et barns omsorgssituasjon ikke er tilfredsstillende. I intervju med barnevernet forteller informanten om to ulike tilbud som finnes, TUT (tverretatlig utviklingsteam) og konsultasjonsteam. Sistnevnte er et tilbud som arrangeres av barneverntjenesten, hvor alle offentlige instanser kan melde inn saker dersom de er litt bekymret og usikker på om de skal melde ifra eller hvordan de skal gå frem i saken. Konsultasjonsteamet består av representanter fra BUP, PPT, tannhelse, familievernkantoret og barnevernsvakten. Barnevernsinformanten forteller at det kun var tre barnehager som ønsket veiledning av konsultasjonsteamet i løpet av 2021. Det tverretatlige utviklingsteamet som barnevernsinformanten forteller om, tar opp saker med alt mulig av problematikk. "Alt fra problemer med amming - i forhold til helsestasjon, til barn med søvnvansker, til dette med omsorgssvikt". TUT har representanter fra barnehage, helsestasjon, barnevern, PPT og ergo- og fysioterapeut. Barnevernet bør markedsføre TUT og konsultasjonsteam bedre, slik at alle barnehager blir oppmerksom på at det finnes, samt får mulighet til å benytte seg av dem. Barnevernsinformanten sier at de har arbeidet mye med rekruttering av disse tilbudene, men hvorfor har vi som nyutdannet aldri hørt om tilbudene?

Når man sender inn en bekymringsmelding til barnevernet, blir dette starten på et samarbeid. I teorikapittelet henviser vi til lovverket som plikter alle barnehageansatte om å være oppmerksom på og melde ifra til barnevernet, dersom det er grunn til å tro at barnet opplever forhold som kan være skadelig, jf. barnehageloven § 46. Barnevernet har det formelle ansvaret for undersøkelse ved mistanke om omsorgssvikt. Alle barnehageinformantene forteller at de har erfaring med å samarbeid med barneverntjenesten. Barnehageinformantene ytrer at de har opplevd samarbeidet med barnevernet som greit, men likevel kan det bli bedre. Ped. 1 opplever at barnevernet henviser seg til dem, og at de ønsker å ha jevnlig møter for oppfølging av bekymringssaker. Barneverntjenesten har ansvar for en rekke ulike oppgaver og forebyggende arbeid. Barnevernet skal utrede og gjennomføre undersøkelser, jf. barnevernloven § 4-3.

Når en barnehageansatt har mistanke om at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, må man vurdere alvorlighetsgraden ut ifra om det går innunder rød eller grønn sone (Nordhaug, 2019, s.74). Dersom man er bekymret, men usikker på alvorlighetsgraden, kan man ta kontakt med barnevernet og drøfte saken anonymt. Barneverntjenesten kan veilede barnehagen i den

aktuelle bekymringssaken, samt komme med tips og råd. Informantene våre løfter frem at det er viktig å ikke stå i situasjonen alene. Derfor vil det være hjelpsomt å diskutere bekymringen med daglig leder. “Det er vonde ting å stå med alene, og det er viktig å få diskutert”, sier ped. 1. Som vist i figur 1 (bekymringsplan), er det tydelige retningslinjer på at hvordan pedagogisk leder skal gå frem med en bekymring, ut ifra alvorlighetsgraden på bekymringssaken. Når pedagogisk leder har samlet observasjoner av barnet i ulike situasjoner og dokumentert eventuelle samtaler, har man et godt fundament for å legge frem sin bekymring for foreldre eller barnevern. Dersom det er besluttet at barnehagen skal sende bekymringsmelding til barneverntjenesten, har barnehagen som regel rutiner på hvordan dette skal gjennomføres. Når barnevernet mottar en bekymringsmelding skal den behandles snarest. Det vil si senest innen en uke etter de har mottatt meldingen, jf. barnevernloven § 2-1. Tilbakemelding skal gis fra barnevernet innen tre uker etter at meldingen er mottatt, jf. barnevernloven § 6-7.

I denne oppgaven vises det til barnehagen og barnevernets roller og ansvar, saksgang, bekymringsplan og henvisning til lovverket. Sett i lys av dette foreligger det tydelige retningslinjer på hvordan prosessen fra bekymring til samarbeid skal foregå. Hvorfor er det da utfordrende for barnehager å følge fastsatte prosedyrer og retningslinjer? Hvorfor er samarbeidet mellom barnehagen og barneverntjenesten preget av usikkerhet? Lovverket fremhever at du er *pliktig* til å melde ifra dersom du er bekymret for et barns omsorgssituasjon. Det finnes med andre ord ingen unnskyldning for å ikke handle dersom man har en bekymring. Etter å ha analysert datamaterialet sitter vi igjen med en oppfatning av at det som stopper barnehageansatte fra å melde til barnevernet, er å dele bekymringen med barnets foreldre. Barnehageansatte er i en posisjon hvor de skal ta vare på det kjæreste foreldrene har. De gir oss barnet sitt, og setter sin tillit til oss. Så det å skulle fortelle at deres forhold eller oppdragelse ikke er tilstrekkelig, i verste fall skadelig for barnet, er så klart ubehagelig og utfordrende. Barnehagen pirker borti noe som er veldig privat og personlig. Men barnehageansatte gjør bare jobben sin, og alt dette kommer fra et varmt sted i hjertet hvor man egentlig bare viser hvor mye man bryr oss om barnet.

6. Avslutning

I denne forskningsoppgaven har vi undersøkt pedagogiske ledere sin kunnskap innenfor tema omsorgssvikt, og hvordan samarbeidet mellom barnehager og barnevern fungerer. Derav utarbeidet vi følgende problemstilling: *Hvordan går pedagogisk leder fra å ha en mistanke om omsorgssvikt hos et barn, til å samarbeide med barnevernet?* Gjennom en kvalitativ forskningsmetode er fire informanter intervjuet. Tre av disse representerte barnehageperspektivet og en representerte barnevernsperspektivet. Oppgaven bygger på teori med relevans til forskningsspørsmålet, samt data fra intervjuene. Innhentet datamateriell ble inndelt i to hoved kategorier med relevans for vår problemstilling: *kunnskap og kompetanse hos personalet, og foreldre- og barnevernsamarbeid.*

Datamaterialet viser at informantene ytrer at omsorgssvikt er et stort begrep, samt at barnehageansatte trenger mer kunnskap om tema. Kun en av informantene ytrer at hun er relativt trygg på temaet. Informantene beskriver en felles forståelse om at omsorgssvikt handler om at *noe* svikter eller at barn ikke får dekket sine behov. Samtlige barnehageinformanter forteller at de har vært bekymret for ett eller flere barn gjennom sin arbeidserfaring. Våre funn viser at barn som blir utsatt for omsorgssvikt sender ut ulike signaler; det kan blant annet vises gjennom utrygg tilknytning, endret atferd eller forsinket utvikling. Det kan også være at det ikke er noen spesielle signaler å fange opp, da barnet gjerne ikke vet at slik de har det, ikke er slik det skal være. Det er helt nødvendig at barnehageansatte evner å håndtere utfordrende situasjoner. Sett i lys av dette, er det spesielt viktig å ha fokus på dette i utdanningen av barnehagelærere. Derfor ønsker vi igjen å understreke at vi har lært minimalt om teamet, til tross for utdanningsforløpet vi har gjennomgått. Det er svært nødvendig at alle barnehageansatte kontinuerlig får oppfrisket kunnskap om omsorgssvikt, nettopp fordi samfunnet stadig er i endring og det kommer hele tiden ny kunnskap og forskning på feltet. Kurs for hele personalet er noe alle barnehager burde fått tilbud om for å styrke personalets kunnskap og kompetanse.

Barnets beste er en viktig ledetråd i alle samarbeidsrelasjoner, samt i alt pedagogisk arbeid. Ut fra våre funn kan følgende endringer bidra til å skape et tryggere og tettere samarbeidsforhold mellom barnehage og barneverntjenesten. Barnehageinformantene har et ønske om at barneverntjenesten skal være mer synlig og delta på foreldremøter, planleggingsdager og fagdager. Barnehagene på sin side kan bli bedre til å invitere barnevernet på slike dager. På lik linje kan barnevernet bli flinkere til å invitere seg selv, og ikke bare på forespørsel fra

barnehagen. Alle barnehageinformantene fremmer at de ønsker mer kunnskap om hvordan barneverntjenesten arbeider og hvilke tilbud barnevernet har. Dersom instansene utveksler kunnskap og kompetanse vil dette ha en positiv innvirkning på samarbeidet. Dersom barnevernet markedsfører seg på en annen måte, vil dette være positivt på flere områder. Barnevernet bør stå frem i media med flere positive saker, samt hvilke tilbud og tiltak de arbeider med, som for eksempel konsultasjonsteam og TUT. Dette vil ha en ringvirkning som påvirker de ansatte positivt, slik at terskelen for å kontakte barnevernet blir lavere.

For at barnevernet skal kunne utføre tilstrekkelig godt arbeid, er de avhengig av at barnehageansatte har et faglig fokus på mulig omsorgssvikt, og ikke minst sender bekymringsmeldinger. Barnehagen er en forebyggende arena med en unik mulighet for å tidlig oppdage utsatte barn. Barnehageloven § 46 sier at alle barnehageansatte er pliktig til å melde ifra dersom det er grunn til å tro at et barn utsettes for omsorgssvikt. Pedagogisk leder har mye ansvar og et mangfold av arbeidsoppgaver, noe som kan føre til at barnehageassistenter eller vikarer tilbringer mest tid sammen med barna. Derfor er det viktig at barnehagen har innarbeidede rutiner, og tydelige prosedyrer som tas i bruk om personalet blir bekymret for et barn.

Innsamlet data gir ikke et eksplisitt svar på forskningsspørsmålet, da vi bare har 4 informanters ytringer og erfaringer om emnet. Uttalelser som går igjen på tvers av barnehageinformantene, er erfaringer om manglende kunnskap på tema. Der er en opplevelse av at gjeldende retningslinjer ikke følges, og at det er vanskelig å si ifra. En enighet om klare rutiner og prosedyrer er nødvendig. Felles for alle barnehager er barnehageeier eller daglig leder ansvarlig for at alle ansatte kjenner til regelverket, samt rutiner i forhold til meldeplikten til barnevernet. Sett i lys av våre informanters erfaring, samt lovverk og relevant teori er det tydelige regler og retningslinjer for hvordan saksforløpet i en bekymringssak skal foregå. Pedagogisk leder må ut fra bekymringens innhold og alvorlighetsgrad vurdere om saken skal diskuteres med barnets foresatte, eller om barnevernet skal kontaktes direkte dersom det er grunn til å tro at barnet kan bli eller blir utsatt for vold og seksuelle overgrep.

En fellesnevner i våre funn viser at terskelen for å diskutere sin bekymring med barnets foresatte er utfordrende. Frykten for å bryte tillit og ødelegge samarbeidsforholdet til foreldre er den største årsaken til at barnehageansatte ikke melder bekymring til barneverntjenesten. Til tross for dette har barnevernet stort fokus på å påta seg ansvaret i bekymringssaker. Dette

er noe barneverntjenesten ser på som nødvendig å understreke overfor foreldre, for å bevare et godt foreldresamarbeid. Slik barnevernsinformanten forteller har barnehagen i slike saker gjort det de skal og fulgt meldeplikten, noe de ikke kan unnvike fra, da dette er straffbart. De ansatte må ta ansvaret på alvor, være oppmerksom og være bevisst på at barn kan vokse opp under vanskelige livssituasjoner. Ped. 1 fortalte dette på en beskrivende måte, *”hvis barna må tåle å stå i vanskelige livssituasjoner, så må også barnehageansatte tåle det”*. Videre forteller informanten *”barnehageansatte er barnas advokater som skal snakke barnets sak”*. Dersom barnehageansatte ikke tar dette ansvaret på alvor, og ikke melder til barnevernet ved bekymring, er en med på å produsere fremtidens pasienter.

Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Universitetsforlaget.
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64).
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100).
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Bergsland, M. D. (Red). & Jæger, H. (2014) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm.
- Bufdir. (2019, 16. Januar). *Taushetsplikt, meldeplikt og opplysningsplikt*.
https://www.bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Taushetsplikt_meldeplikt_og_opplysningsplikt/?fbclid=IwAR2Dlpm0439K07c-tonRF8o8ZwTw5REJoJkGofiXyFF-sVMaFBdcM1hu_LA
- Bufdir. (2019, 13. Februar). *Circle of Security – foreldreveiledningskurs*.
https://bufdir.no/Familie/Tilbud_Regionene/circle_of_security/
- Bufdir. (2021, 13. Januar). *Hva er omsorgssvikt?*
https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/omsorgssvikt/?_gl=1*_924ppo*_ga*MzI5NzA0NjYzLjE2NTE5MTcxNTM.*_ga_E0HBE1SMJD*MTY1MzEyNDkyMy4xNS4xLjE2NTMxMjQ5MzIuMA
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.
- Claussen, C. J. (2010). *Det er noe med den ungen: fra bekymring til handling*. SEBU Forlag.
- Gunnestad, A. (2019). *Didaktikk for barnehagelærere; en innføring*. (2.utg). Universitetsforlaget.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget.
- Drugli, M. B. & Onsøien, R. (2010). *Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger*. Cappelen Damm.
- Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- FN. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid; barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (2. utg).

Universitetsforlaget.

Haug, A. H. (2019). *Barnevern for barnehagefolk; innføring i arbeid med barnevern i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Killén, K. (2009). *Sveket 1: Barn i risiko- og omsorgssviktsituasjoner*. (4. utg).

Kommuneforlaget.

Killén, K. (2010). *Sveket 2 – Ansvar og (be)handling*. (4.utg). Kommuneforlaget.

Killén, K. (2017). *Forebyggende arbeid i barnehagen: samspill og tilknytning*. (2. utg).

Kommuneforlaget.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4. utg).

Universitetsforlaget.

Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi – kva gjer vi*. Fagbokforlaget.

Powell, B. Cooper, G. Hoffman, K. & Marvin, B. (2015). *Trygghetssirkelen - en tilknytningsbasert intervensjon*. Gyldendal.

Statistisk sentralbyrå. (2022, 28. April). 10673: *Meldingar til barnevernet, etter konklusjon, 0-5 år og kjønn i alt (F) 2013-2020*. [Statistikk].

<https://www.ssb.no/statbank/table/10673/>

Thorkildsen, I. M (2015). *Du ser det ikke før du tror det; et kampskrift for barns rettigheter*.

Vigmostad & Bjørke.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehage: Innhold og oppgaver*.

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

VEDLEGG 1 – godkjenning fra NSD

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

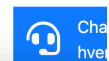
Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vedlegg 2 - Informasjonsskriv og forespørsel om deltakelse og intervju

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Program for bachelor i barnehagelærerutdanning

Vil du delta i bachelorprosjektet om omsorgssvikt hos barn i barnehagen?

Formål

Vi er to barnehagelærerstudenter som studerer ved Høgskulen på Vestlandet, som nå holder på med den avsluttende bacheloroppgaven. I den forbindelse ønsker vi å gjøre en studie blant barnehageansatte og barnevern for å finne ut *hvordan barnehageansatte går fra å ha en mistanke om omsorgssvikt, til å samarbeide med barnevernet?* Som barnehageansatt har man store muligheter for å tidlig kunne oppdage omsorgssvikt hos barn da personalet tilbringer mye tid sammen med barna i løpet av de første leveårene. Ansatte i barnehagen er viktige omsorgspersoner i barnets liv og har et stort ansvar for å ivareta barnets beste. Som ansatt i barnehage er man pliktig til å melde ifra til barneverntjenesten dersom det er grunn til å tro at barn blir utsatt for ulik grad av omsorgssvikt (Barnehageloven § 46).

Vi har valgt å ta i bruk både intervju og spørreundersøkelse som metode i dette prosjektarbeidet da dette vil gi oss et mer helhetlig bilde av kunnskapen til hele personalet i barnehagen. Ved å benytte både kvalitativ og kvantitativ metode, vil vi kunne vise til tall og statistikk, samtidig som vi ønsker å få frem det emosjonelle perspektivet hos personalet i barnehagen. Vi vil minne om at alle ansatte i barnehage har taushetsplikt og at det er viktig å opprettholde denne selv når dere deler opplevelser og erfaringer til dette prosjektet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet, Campus Bergen, er ansvarlig for prosjektet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet)

- Å sende klage til personvernombudet eller datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke deg uten å oppgi nærmere begrunnelse. Dersom du trekker deg vil all innsamlet data bli slettet umiddelbart. Under intervjuet kommer vi til å bruke lydopptaker. Opptaket vil bare bli hørt av oss og brukt til å sikre en forsvarlig transkribering. Opplysningene som kommer frem i intervjuene vil bli behandlet konfidensielt og anonymisert slik at ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne seg igjen i den ferdige oppgaven. Alle informanter vil få fiktive navn i bacheloroppgaven. Opptakene slettes når oppgaven er ferdig innen utgangen av mai 2022.

Ditt personvern - hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bruke opplysningen vi har om og fått av deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

I tillegg til oss vil vår bachelor veileder og det interne personvernombudet ved vår institusjon også ha tilgang til dine opplysninger.

Veileder ved Høgskulen på Vestlandet:

Jannice Eikefet Berland: Jannice.eikefet.berland@hvl.no

Det interne personvernombudet ved vår institusjon:

Trine Anikken Larsen: Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal avsluttes 25.05.2022. All informasjon, transkribering og opptak vil bli slettet så snart oppgaven er sensurert og bestått.

Med vennlig hilsen

Kandidat x & x

Vi kan kontaktes på mail:

Vedlegg 3 – Samtykkeskjema

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Bacheloroppgave - Hvordan kan barnehageansatte gå fra å ha en mistanke om omsorgssvikt, til å samarbeide med barnevernet?”. Jeg er informert om at jeg når som helst kan trekke meg fra undersøkelsen, uten å oppgi nærmere begrunnelse og uten at dette vil ha noen negative konsekvenser for meg.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet og bestått.

Dato: _____

Signatur: _____

Vedlegg 4 – Intervjuguide til pedagogisk leder i barnehage

Intervjuguide – barnehage

Problemstilling: Hvordan kan barnehageansatte gå fra å ha mistanke om omsorgssvikt, til å samarbeide med barnevernet?

Introduksjonsspørsmål om informantens arbeid.

1. Hva er din stilling er i barnehagen og hvor lenge du har jobbet i barnehage?
2. Hva er det som gjør at du trives i jobben din?
3. Hvor mange barn møter du hver dag gjennom jobben din?
4. Er det noen aldersgrupper du liker best å jobbe med? (Hvorfor?)

Begrepet Omsorgssvikt

1. Hvordan definerer du begrepet omsorgssvikt?
2. Når du hører ordet omsorgssvikt, hvilke assosiasjoner får du?
3. Hvilke signaler tenker du at barn sender dersom de er utsatt for omsorgssvikt?
 - a. Har du noen gang vært bekymret for et barn? (hvis ja, hva gjorde deg bekymret og hvorfor)
 - b. Har du noen eksempler på der du har stilt spørsmålstegn ved et barns væremåte eller oppførsel?
 - c. Hvortid og eventuelt hvor oppdages disse signalene? Kan man se et mønster?
4. Opplever du at du har behov for mer kunnskap om dette temaet? (utdyp)

Spørsmål om informantenes erfaringer rundt barn som er utsatt for omsorgssvikt

1. Har du selv vært vitne til omsorgssvikt i barnehagen?
2. Kan du beskrive den situasjonen til oss?
3. Hvordan opplevde du den situasjonen?
4. Ble saken meldt til barnevernet? (Hvis nei, hvorfor ikke?)
5. Hva gjorde den saken med deg? Hvordan har saken påvirket deg?

Arbeid med omsorgssvikt i personalet/barnehagen

4. Er temaet omsorgssvikt noe som blir tatt opp i personalgruppen? (Hvis ja, hvor, hvortid og hvor ofte?)

5. Har personalet fått tilbud om kurs innenfor barn som er i vanskelige livssituasjoner? (evt. hva?)
6. Hvordan opplever du dine kollegaers kompetanse innenfor dette temaet?
7. Hender det at du diskuterer dine bekymringer med kollegaer?
8. Tror du at flere av dine kollegaer kan ha hatt mistanke uten å dele det? Har noen eventuelt delt noe i etterkant?
9. Har du opplevd at noen i personalet har vært redd for å gå videre med en sak når de har hatt en magefølelse på at noe ikke stemmer? (Hvis ja, hva tror du stoppet de?)

Foreldresamarbeid

1. Hvordan tenker du man bør gå frem til barn og foreldre dersom du har mistanke ved omsorgssvikt? Har du noen konkrete eksempler på dette?
2. Kan du gi noen eksempler på hvordan foreldresamarbeidet har vært før og etter det har sendt inn bekymringsmelding?

Samarbeid med barnevernet

1. Som barnehageansatt er man gitt et stort ansvar. Opplever du at dine kollegaer er bevisst på sitt ansvar og plikten til å melde i fra ved mistanke om omsorgssvikt? (Opplever du at de har god kjennskap til meldeplikt og opplysningsplikt?)
2. Hvordan har samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet fungert i sakene du/dere har vært borti? Hva synes du om samarbeidet?
3. Hvordan synes du samarbeidet mellom barnehagen og barnevernet er i dag på generelt grunnlag?
4. Hva mener du skal til for at barnehagen skal kunne ha et godt og tillitsfullt samarbeidsforhold med barnevernet?
5. Er det noe barnevernet kan gjøre for at barnehageansatte lettere kan ta kontakt eller melde i fra ved bekymring?

Er det noe du føler du ikke har fått sagt? Eventuelt noe annet du ønsker å dele?

Vedlegg 5 – Intervjuguide til barneverntjenesten

Intervjuguide til barnevernspedagog

Introduksjonsspørsmål om informantens arbeid.

- a. Hvor lenge har du jobbet innenfor barnevernstjenesten?
- b. Hva er dine oppgaver og ansvar?
- c. Hva gjør at du trives du i jobben?
- d. Hva synes du er mest utfordrende med å jobbe i barnevernet?

Bekymringsmeldinger

- a. Hvor kommer melding om omsorgssvikt oftest fra?
- b. Hvor ofte melder barnehager inn bekymring om omsorgssvikt?
- c. Kan du si noe om hvilke saker dere får mest av fra barnehagene?
- d. Vet du ca hvor mange meldinger dere får fra barnehager i løpet av et år? Hva tenker du om det tallet?

Samarbeidet mellom barnevern og barnehage

- a. Hvordan opplever du at samarbeidet mellom barnevern og barnehager er?
- b. Er samarbeidet aktivt gjennom hele året, eller kun ved avdekking av tilfeller ved omsorgssvikt?
- c. Har dere faste møter med barnehager? (Hvis ja, hvor ofte og hva er temaet på disse møtene? Hvem deltar eventuelt på møtene?)
- d. Har dere møter med barnehager hvor teamet er omsorgssvikt hos barn?
- e. Kan du si noe om hvordan dere samarbeider med barnehagen etter mottatt bekymringsmelding? Hvordan foregår saksforløpet?
- f. Kan du se noe mønster i hvortid på året det kommer inn mest bekymringsmeldinger?
- g. Opplever du at det har noe å si hvor stor barnehagen er? Har det noe å si hvilket området barnehagene ligger i?
- h. Hvordan jobber dere i barnevernet med å skape et godt og tillitsfullt samarbeidsforhold med barnehagene?
- i. Hva er deres oppfatning om barnehageansattes terskel for å melde i fra ved mistanke om omsorgssvikt?

- j. Hvordan opplever du barnehageansatte sin kompetanse er innenfor dette temaet?
- k. Har dere et inntrykk av at de ansatte i barnehagen vegrer seg for å ta kontakt på grunn av taushetsplikt eller fare for å ødelegge tillitsforholdet til foreldre?

Er det noe du føler du ikke har fått sagt? Eventuelt noe annet du ønsker å dele?